

Yrittäjän sosiaaliturva liiketoiminnan keskeytyessä perusoikeuksien näkökulmasta

Aino Pehkonen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2019

Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

PEHKONEN, AINO:

Yrittäjän sosiaaliturva liiketoiminnan keskeytyessä perusoikeuksien näkökulmasta

Opinnäytetyö 72 sivua, joista liitteitä 13 sivua
Marraskuu 2019

Yrittäjien sosiaaliturva on parantunut merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana, mutta aika ajoin sosiaaliturvajärjestelmästä nousee silti esiin uusia epäkoh-
tia, mitkä asettavat yrittäjät ja palkansaajat eriarvoiseen asemaan toisiinsa näh-
den. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää oikeusdogmaattista tutkimusta-
paa käyttäen mitä eri sosiaaliturvan tukimuotoja yrittäjällä on käytettävissään jos
yrityksen liiketoiminta keskeytyy, verrata niitä palkansaajien vastaaviin, sekä kar-
toittaa sosiaaliturvajärjestelmään liittyviä mahdollisia ongelmia yritystoiminnan
keskeytystilanteissa. Opinnäytteessä tarkastellaan toteutuuko Suomen valtio-
säännön sisältämät perusoikeudet ja niiden takaama oikeus välttämättömään toi-
meentuloon ja huolenpitoon liiketoiminnan keskeytyessä, toteutuuko yrittäjän so-
siaaliturva käytännössä, ja onko käytännön tasolla ongelmia tai puutteita, jotka
voivat estää perusoikeuksien toteutumisen. Työn tavoite on lisätä yrittäjien tietoi-
suutta perustuslain heille suomista sosiaalisista oikeuksista, ja tutkimuksen konk-
reettisenä lopputuotteena on aihetta käsittelevän luentoaineiston koonti työn toi-
meksiantajan käyttöön.

Opinnäytetyössä käy ilmi, että yrittäjien sosiaaliturvaa tulisi edelleen jatkuvasti
kehittää. Vaikka yrittäjällä on periaatteessa yhdenvertainen oikeus palkansaajiin
nähdessä sosiaaliturvan eri etuuksiin yritystoiminnan keskeytyessä, etuuksien
myöntämisedellytykset ja laskennalliset perusteet eroavat palkansaajien ja yrittä-
jien välillä huomattavasti toisistaan. Eriarvoisuus tulee esille erityisesti työttö-
myysturva- ja asumistukiasioissa. Työttömyysturvajärjestelmää tulisi kehittää ja
yhdenvertaistaa siten, että yrittäjälläkin olisi tasavertainen mahdollisuus lomaut-
taa itsensä yritystoiminnan keskeytyessä, tai saada soviteltua työttömyysetuutta
vähäisten tulojensa perusteella. Asumistukijärjestelmä tulisi vastaavasti päivittää
vastaamaan yrittäjän todellisia tuloja, eikä etuuspäätöksiä tulisi tehdä yrittäjän
vuosittain arvioiman YEL-työtulon perusteella. Yrittäjän sosiaaliturvaa olisi pyrit-
tävä saamaan lähemmäs palkansaajien sosiaaliturvaa, jotta yhdenvertaisen koh-
telun periaate toteutuisi.

Asiasanat: sosiaaliturva, perusoikeudet, yrittäjä

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Legal Expertise

PEHKONEN, AINO:

Social Security of the Entrepreneur in the Instance of Interruption of Business
from the Perspective of Fundamental Rights

Bachelor's thesis 72 pages, appendices 13 pages
November 2019

By using legal dogmatic approach, the purpose of this study was to explore the social security available for full time entrepreneurs within the Finnish social security system in the instance of interruption of business compared to options available for employees in a similar situation. The study was commissioned by Tamelanpuiston yrittäjät ry (entrepreneurs' association). The aim of this study was to collect relevant information and to educate the members of the association on their options in situations where business was interrupted due to reasons not being the direct result of business operations or the entrepreneurs themselves. Outside the scope of this study were situations resulting from the personal situation of the entrepreneur such as illness, studying or family leave.

The source material was mainly central legislature such as European Union law, international treaties and the Constitution of Finland. Additional sources were legal statutes, articles and online publications.

From a legal perspective, the fundamental rights to social security of entrepreneurs were no different from those of the employees'. However, there were substantial differences regarding the requirements for qualifying for financial aid and the methods how benefits were calculated. The conclusion of the thesis was that the option of a temporary layoff should be made available to entrepreneurs on an equal basis in order to provide them the same forms of social security available to employees who are unable to work due to a temporary interruption in the business. Also, the calculation of general housing allowance should be based on the actual income of the entrepreneur instead of a calculation based on the pension insurance under the Self-Employed Pension's Act.

Key words: social secure, entrepreneur, fundamental rights

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Tutkimuksen tausta	7
1.2	Työn toimeksiantaja	9
1.3	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	10
1.4	Teoreettinen viitekehys ja tutkimusmetodi	11
1.5	Tutkimuksen rakenne ja rajaus	12
2	YRITTÄJÄN MÄÄRITELMÄ	14
2.1	Kuka on yrittäjä?	14
2.2	Työoikeuden ja verottajan näkökulma	15
2.3	Yrittäjän eläkelain määritelmä	16
2.4	Työttömyysturvalain määritelmä.....	17
2.5	Yrittäjä vai palkansaaja?	17
2.5.1	Kevytyrittäjät.....	18
2.5.2	Freelancerit	19
2.5.3	Sivutoimiset yrittäjät.....	19
3	PERUSOIKEUDET	21
3.1	Mitä perusoikeudet ovat?	21
3.2	Perusoikeudet kansallisessa lainsäädännössä	21
3.2.1	Perusoikeuksien jaottelu.....	22
3.2.2	Sosiaaliset perusoikeudet.....	23
3.2.3	Perusoikeuksien velvoittavuus ja valvonta	24
3.3	Ihmisoikeudet.....	25
3.4	Euroopan unionin perusoikeudet.....	27
3.5	Sosiaaliset oikeudet	28
4	SOSIAALITURVA	31
4.1	Mitä on sosiaaliturva ja kenelle se kuuluu?	31
4.2	Työttömyysturva.....	32
4.3	Yrittäjän työttömyysturva yritystoiminnan keskeytyessä.....	33
4.4	Yritystoiminnan lopettaminen työttömyysturvan edellytyksenä	35
4.4.1	Toiminimen lopettaminen	36
4.4.2	Osakeyhtiön lopettaminen	36
4.4.3	Avoimen- ja kommandiittiyhtiön lopettaminen	37
4.5	Yrittäjän ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki	38
4.6	Yrittäjän asumistuki	40
4.7	Yrittäjän toimeentulotuki	44
4.7.1	Toimeentulotuen kokonaisuus.....	45

4.7.2 Toimeentulotuen saamisedellytykset.....	45
4.7.3 Toimeentulotuen perusosan alentaminen.....	46
4.7.4 Toimeentulotuen käsittely.....	47
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	50
LÄHTEET.....	54
LIITTEET	60
Liite 1. POWER POINT- Tammelanpuiston yrittäjät ry.....	60
Liite 2. Asumistuki laskelma 1. Palkansaaja 1.	69
Liite 3. Asumistuki laskelma 2. Palkansaaja 2.	70
Liite 4. Asumistuki laskelma 3. Yrittäjä.....	71
Liite 5. Asumistuki laskelma 4. Yrittäjän asumistuen käsittely työmarkkinatuen suuruisten tulojen mukaisesti.	72

ERITYISSANASTO tai LYHENTEET JA TERMIT (valitse jompikumpi)

AsOYL	Asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599
AYT	Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa
EU	Euroopan unioni
HE	Hallituksen esitys
KP-oikeudet	Kansalais- ja poliittiset oikeudet
Kela	Kansaneläkelaitos
MyEL	Maatalousyrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1280.
PL	Perustuslaki 11.6.1999/731
SYT	Suomen yrittäjien työttömyyskassa
TE-toimisto	Työ- ja elinkeinotoimisto
TSL	Työsopimuslaki 26.1.2001/55
TSS-oikeudet	Taloudelliset-, sivistykselliset- ja sosiaaliset oikeudet
TyöttömyysturvaL	Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290
TyEL	Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395
YEL	Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Uusia yrityksiä perustetaan jatkuvasti aiempaa enemmän; vuonna 2018 uusien yritysten määrän kasvu oli huomattava, yli 10 %, vuoteen 2017 verrattuna (Tilastokeskus 2019). Viime vuosina yrittämiselle on kasvanut vielä enemmän erilaisia yrittäjyyden muotoja, mitkä ovat mahdollistaneet päätoimisen yrittäjyyden ohella itsensä työllistämisen tai sivutoimisen yrittäjyyden. Näiden uudempien yritysmuotojen suosion kasvaminen on ollut varteenotettavaa; kevytyrittäjien laskutuspalvelua ylläpitävän Ukko.fi:n mukaan kevytyrittäjien määrä kasvaa jopa yli 25 %:lla vuodessa, ja vuonna 2018 perustettujen sivutoimisten yritysten suuri määrä kieli myös ihmisten halusta testata yrittäjyyttä tai yritysideaansa. (Suomen Yrittäjät 2018; Ukko.fi 2018.)

Yritystoimintaan liittyy kuitenkin aina riskejä, joihin on vaikea, tai mahdoton varautua etukäteen, vaikka yrittäjä olisikin panostanut yrityksensä riskienhallintaan. Pahimmillaan riski voi toteutuessaan keskeyttää yrityksen liiketoiminnan, jolloin yrittäjän toimeentulo saattaa yhtä lailla lakata. Tällaisissa tilanteissa yrittäjällä tulisi olla oikeus perustuslain suojaamaan sosiaaliturvaan, joka takaa välttämättömän toimeentulon ja ihmisarvoisen elämän perusedellytykset.

Opinnäytetyö sai aiheensa omakohtaisesta kokemuksestani yrittäjänä yritystoimintani keskeytyessä vuonna 2018, määräaikaisesti vuokraamaani kivijalkaliiketilaa ja liiketilan yhteydessä olevaan asunto-osakeyhtiöön kohdistuneen LVI-saneerauksen vuoksi. Saneerauksen myötä koko yrityksen liiketoiminta, kuten myös yrittäjätuloni katkesivat täysin useamman kuukauden ajaksi, joten pääsin tutustumaan yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän, sekä yritysvarakuutusten viidakkoon, niiden mahdollisuuksiin ja ongelmiin. Sain huomata, että eri sosiaaliturvan muotoja kyllä löytyy, mutta se, pääseekö yrittäjä niitä hyödyntämään yritystoiminnan keskeytyessä, riippuu mm. yritys muodosta, oman yrittäjäeläkevakuutuksen tasosta niin hyvässä kuin pahassakin, sekä siitä, kuinka paljon yrittäjällä on varallisuutta tai mahdollisesti nopeasti realisoitavaa omaisuutta.

Yritysvakuutusten kattavuus ja kattamattomuus yritystoiminnan keskeytyessä voi tulla myös varsinaisena shokkina keskeytysriskin kohdanneelle yrittäjälle, sillä valitettavan usein yrittäjä elää sellaisessa harhaluulossa, että yrityksen keskeytysvakuutus kattaa kaikki yritystoiminnan keskeytystilanteet. Näin asia ei kuitenkaan ole, vaan tiettyjen tarkoin rajattujen keskeytysriskien seuraukset jäävät yksinomaan yrityksen omalle vastuulle. Viimeinen vuosikymmen on ollut mm. korjausrakentamisen nousevaa markkinakautta, ja moni korjaussaneerauksen alle päätynyt kivijalkayrittäjä onkin joutunut ikävästi yllättymään vakuutusyhtiönsä toimesta, sillä taloyhtiön saneerauksesta johtuva liiketoiminnan keskeytys kuuluu niihin yritystoiminnan riskeihin, joita mikään suomalainen vakuutusyhtiö ei korvaa ellei saneeraus johdu jostain äkkinäisestä vahingosta. (Yrittäjät 2017.)

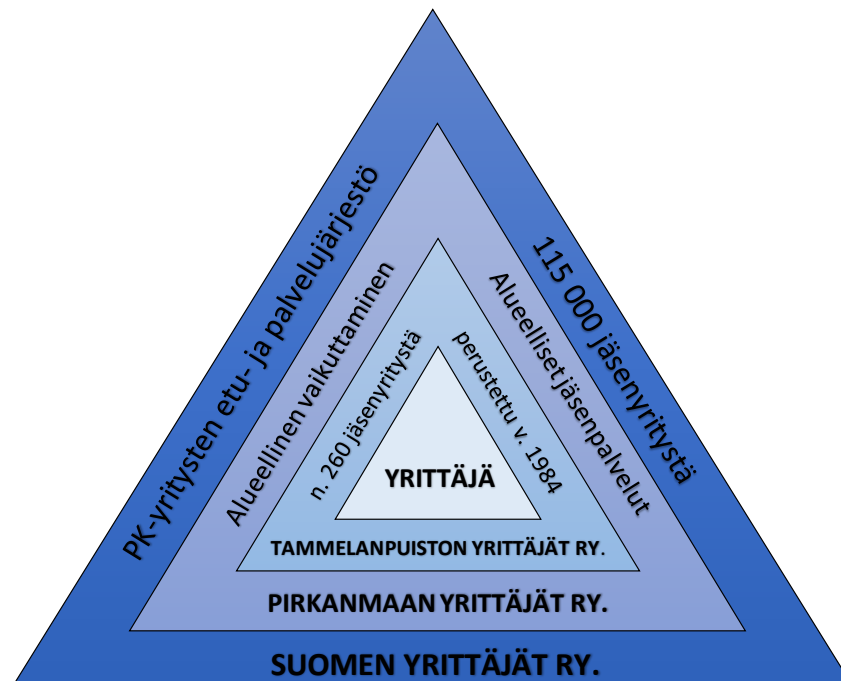
Vaikka saneeraus ei johtuisikaan tilaan kohdistuneesta vahingosta, tieto saneerauksen aloittamisesta saattaa siitäkin huolimatta tulla yllätyksenä liikkeenharjoittajalle, sillä asunto-osakeyhtiölaki (AsOYL 1599/2009) velvoittaa lain 4 luvun 6 § mukaan ilmoittamaan varsin epämääräisellä aikamääreellä ”riittävän ajoissa” osakkaalle, osakkaan vuokralaiselle tai muulle käyttöoikeuden haltijalle yhtiön uudistus- ja muutostöistä, jotka vaikuttavat huoneiston käyttöön. Lain suurpiirteinen määritelmä ”riittävän ajoissa” on epäselvä ja tulkinnanvarainen, koska näkemys tarvittavaan varautumisaikaan jopa liikehuoneiston kokonaan sulkevassa saneerauksessa saattaa olla eri tahoilla hyvinkin erilainen. Toinen taho voi mieltää että hyväksyttävä varautumisaika on muutamia viikkoja, kun taas toinen taho voi vaatia asianmukaiseksi ajaksi varautua saneeraukseen useita kuukausia. (Kiinteistölehti 2017.) Yleinen vakuutusyhtiöiden kanta on kuitenkin se, että taloyhtiön saneeraukset mielletään pitkäkestoisesti suunnitelluiksi hankkeiksi, joista johtuvaa liiketoiminnan keskeytymistä yritystoimintaa vakuuttava taho ei korvaa.

Jos yrityksen keskeytysvakuutus ei korvaa liiketoiminnan katemenetystä, tai liikkeenharjoittajan menetettyä yrittäjätuloa liiketoiminnan keskeytyessä, saattaa yrittäjä ajautua varsin haastavaan elämäntilanteeseen, sillä eri sosiaaliturvan muotojen hyödyntäminen yrittäjänä ei ole täysin yksinkertaista verrattuna esim. palkansaajien lomautustilanteisiin. Yrittäjä ei voi esimerkiksi lomauttaa itseään työn vähyyden vuoksi yritystoiminnan keskeytyessä, eikä yrittäjä ole tällöin suoranaisesti oikeutettu työttömyysetuuksiin. Yrittäjää pidetään työttömänä ainoas-

taan silloin, kun yritystoiminta on kokonaan lopetettu tai yrittäjä pystyy osoittamaan työllistymisensä yrittäjänä päättyneen. (Suomen Yrittäjien Työttömyyskassa n.d.) Yrittäjillä eri sosiaaliturvan etuuksien toimeenpanoprosessit eroavat jokseenkin palkansaajien vastaavista käytännöistä, ja etuusjärjestelmä voidaan kokea vaikeaselkoiseksi ja raskaaksi. Viranomaisten päätökset toimeentuloturvaetuuksista saattavat tuntua keskeytysriskin kohdanneelta elinkeinoharjoittajalta epäoikeudenmukaisilta, eikä etuuksien myöntämis- tai epäämisperusteita ymmärretä. Tämä johtuu usein siitä, ettei yrittäjillä ole riittävästi oikeellista tietoa yrittäjän sosiaalilainsäädännöstä ja mahdollisesti hyödynnettävistä sosiaaliturvan muodoista, tai saatavaa tietoa ryhdytään hankkimaan vasta silloin, kun tilanne tulee liiankin ajankohtaiseksi.

1.2 Työn toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Tammelanpuiston Yrittäjät ry, joka toimii Suomen Yrittäjät ry:n aluejärjestön Pirkanmaan Yrittäjät ry:n paikallisyhdistyksenä Tampereella. Kolmiportaista järjestörakennetta havainnollistaa kuvio 1.

KUVIO 1. Järjestötriangeli.

Tammelanpuiston Yrittäjät ry perustettiin vuonna 1984, ja se on kasvanut vuosien saatossa muutaman kymmenen jäsenen yhdistyksestä yhdeksi Tampereen alueen suurimmaksi yrittäjäyhdistykseksi. Yhdistys toimii pienten ja keskikokoisten yritysten ja yrittäjien yrittäjä-, elinkeino- ja työnantajapoliittisena etujärjestönä, tarkoituksenaan asiantuntijana ja vaikuttajana parantaa yritysten ja yrittäjien kannattavan toiminnan edellytyksiä toiminta-alueellaan. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys harjoittaa mm. tiedotus-, julkaisu-, neuvonta-, koulutus- ja tutkimustoimintaa yritystoimintaa ja työelämää koskevissa asioissa, ja toimii kokonaisvaltaisesti noin 260 jäsenyrityksensä yhteisten etujen ja asioiden valvomiseksi ja kehittämiseksi. (Tammelanpuiston Yrittäjät ry n.d.)

Tammelanpuiston Yrittäjät ry:n vaikutusalueella on paljon kivijalkaliikkeitä omaavia taloyhtiöitä, jotka edustavat sellaista rakennuskannan ikäluokkaa, että niihin tulee kohdistumaan tulevana vuosina suuriakin korjaussaneerauksia, ja siten liiketoimissa toimivien yritysten toiminta saattaa kokonaisuudessaan keskeytyä. Ennestään on tiedossa tapauksia, jolloin nykyinen lainsäädäntö ja sosiaaliturvajärjestelmä ovat ajaneet yrittäjiä jopa lopettamaan yritystoimintansa liiketoiminnan keskeytyessä, ja yhdistys kokeekin erityisen tärkeäksi sen, että yhdistyksellä olisi ennakoivaa informaatiota jaettavaksi jäsenistölleen mahdollisesti käytettävissä olevista sosiaaliturvan muodoista silloin, kun oma elinkeinotoiminta keskeytyy. Opinnäytteen tarkoitus on tutkimustyön ohella olla tietopaketti työn toimeksiantajalle, jota se voi käyttää tiedotus- ja julkaisutoiminnassaan, sekä hyödyntää jäsenneuvonnassaan.

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Tutkimusten mukaan yrittäjät eivät riskialttiista työnteon muodostaan huolimatta tiedosta mahdollisuuksiaan yhdenvertaiseen sosiaaliturvaan elämäntilanteissa, jolloin yrittäjän toimeentulo merkittävästi heikkenee. Tämän opinnäytetyön tavoitteena onkin lisätä työn toimeksiantajan, ja siten myös yrittäjien tietoisuutta perustulain turvaamista sosiaalisista oikeuksista tilanteissa, jolloin yrittäjä ei kykene saamaan riittävää toimeentuloa omasta yrityksestään yritystoiminnan keskeyty-

essä. Tutkimuksen konkreettisena lopputuotteena opinnäytetyön ohella on tutkimuksen aihetta käsittelevä luento, sekä luentomateriaalin koonti Tammelanpuiston yrittäjät ry:n käytettäväksi.

Itselleni työn tekijänä on lisäksi tavoitteena laaja-alaisesti ymmärtää, mikä merkitys perusoikeuksilla on sosiaaliturvajärjestelmässämme, sekä syventyä lainsäädäntöön, jolla perusoikeuksia ja sosiaaliturvaa yhteiskunnassamme määritellään. Vaikka itselläni on omakohtainen kokemus liiketoiminnan keskeytymisestä ja sen seurauksista, pyrkimykseni on pitää tutkimuksen tarkastelunäkökulma objektiivisena ja avoimena. Koen henkilökohtaisesta kokemuksestani olevan myös etua työssä, sillä tiedän konkreettisesti, miten yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmä käytännön tasolla toimii, ja katson siten työni tuottaman tiedon olevan hyödyksi niin muille yrittäjille, kuin yrittäjiksi aikovillekin.

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää mitä eri sosiaaliturvan tukimuotoja yrittäjällä on käytettävissään liiketoiminnan keskeytyessä, verrata niitä palkansaajien vastaaviin, sekä kartoittaa sosiaaliturvajärjestelmään liittyviä mahdollisia ongelmia yritystoiminnan keskeytystilanteissa. Opinnäytteessä tarkastellaan työn tutkimuskysymyksien valossa erityisesti sitä, toteutuuko Suomen valtiosäännön sisältämät perusoikeudet ja niiden takaama oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon liiketoiminnan keskeytystilanteissa, miten yrittäjän sosiaaliturva toteutuu käytännössä ja onko käytännön tasolla ongelmia tai puutteita jotka voivat estää perusoikeuksien toteutumisen. Tutkimuksessa käydään läpi yrittäjän sosiaaliturvaa perusoikeutena perustuslain, muun aiheeseen liittyvän kansallisen lainsäädännön, kansainvälisten sopimusten, sekä EU-lainsäädännön kautta.

1.4 Teoreettinen viitekehys ja tutkimusmetodi

Tutkimus sijoittuu julkisoikeuteen sisältyvän valtiosääntöoikeuden, kansainvälisen oikeuden, sekä sosiaaliturvaoikeuden viitekehykseen. Valtiosääntöoikeuden määrittämät perusoikeudet, ja kansainväliseen oikeuteen perustuvat ihmisoikeudet ulottuvat syvälle Suomen sosiaaliturvaoikeuteen, mikä pohjautuu eri sosiaaliturvan muotoja käsitteleviin lain normistoihin, tuomioistuinten päätöksiin, muihin säädöksiin, ja oikeuskirjallisuuteen.

Opinnäyte on toteutettu suurelta osin oikeusdogmaattista, eli lainopillista tutkimustapaa käyttäen. Työssä selvitetään voimassa olevaa oikeutta, ja pyritään hahmottamaan sitä, miten oikeus käytännössä toteutuu. Opinnäytteessä käytetään sekä käytännöllisen lainopin että teoreettisen lainopin lähestymistapaa toisiaan täydentäen. Käytännöllisen lainopin menetelmiä käyttäen pyritään kartoittamaan ja täsmentämään tutkimukseen liittyviä käsitteitä, sekä lopulta pohdintaan ja argumentointiin mm. siitä, miten aiheeseen soveltuva lainsäädäntöä olisi syytä kehittää, tai miten lakia tulisi soveltaa. Teoreettisen lainopin menetelmien avulla tavoitteena on määrittää yksittäisten normien yhteyttä muihin säädöksiin. (Määttä, Tolvanen, Väättänen, Kolehmainen, Myrsky & Keinänen 2012, 17- 23.)

Opinnäytteen lähteinä on käytetty pääosin vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, kuten Euroopan unionin lainsäädäntöä, kansainvälisiä sopimuksia, perustuslakia, sekä alemman asteista lainsäädäntöä. Vahvasti velvoittavien oikeuslähteiden rinnalla tiedonhankintaan on käytetty suomalaista oikeuskirjallisuutta, artikkeleita ja verkkojulkaisuja, sekä muita sallittuja oikeuslähteitä.

1.5 Tutkimuksen rakenne ja rajaus

Opinnäytetyö on jaettu viiteen päälukuun. Johdantoluvun jälkeisessä pääluvussa kaksi tarkastellaan yrittäjän määritelmää eri viranomaisten ja lain normistojen taholta, sekä pohditaan sitä, minne itsensä työllistäjät ja sivutoimiset yrittäjät sijoittuvat yrittäjien ja palkansaajien harmaalla alueella. Kansallinen lainsäädäntömme ei tunne yhtä yhdenmukaista yrittäjäkäsitettä, joten oleellista on tehdä ymmärrettäväksi se, kuka katsotaan yrittäjäksi erityisesti työttömyysturvalain, sekä yrittäjän sosiaaliturvan tason määrittävän yrittäjän eläkelain mukaan. Vaikka luvussa sivuutetaan suppeasti sivutoimisista yrittäjyyttä, on opinnäyte rajattu kuitenkin pääasiassa koskemaan päätoimisia yrittäjiä.

Kolmannessa pääluvussa avataan perusoikeuksien peruskäsitteitä ja pureudutaan laajasti perusoikeusjärjestelmään kolmen eri suojajärjestelmän kautta, sillä Euroopan unionin perusoikeuksien ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten

vaikutus Suomen perustuslain turvaamiin perusoikeuksiin on merkittävä. Syvempi perusoikeuksien tarkastelu keskitetään kuitenkin opinnäytetyön aiheeseen oleellisesti liittyviin sosiaalsiin oikeuksiin.

Neljännessä pääluvussa siirrytään pohtimaan mitä on sosiaaliturva, kuka siitä vastaa ja kenelle sosiaaliturva kuuluu. Alaluvuissa tutkitaan eri toimeentuloturvan etuuksia, joihin yrittäjä saattaa olla oikeutettu yritystoiminnan keskeytyessä, ja perehdytään etuuksien yhdenvertaisiin saamisedellytyksiin mm. kuvioiden ja taulukoiden avulla.

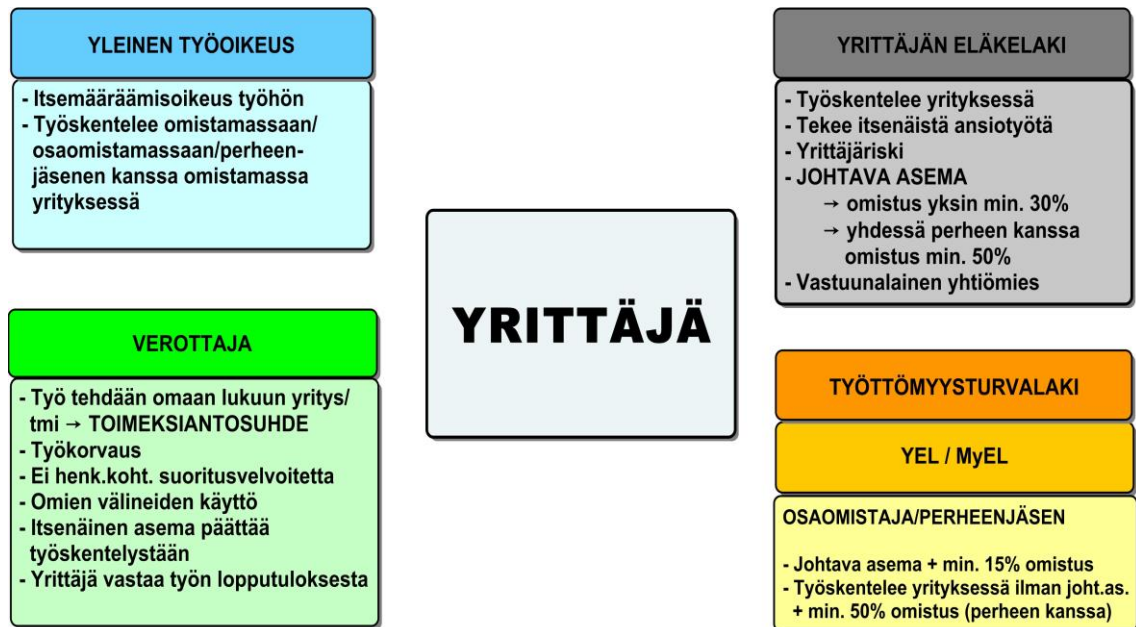
Opinnäytetyön viimeisessä luvussa viisi pohditaan työstä saadun tutkimustiedon perusteella toteutuuko perustuslain suojaama yksilön oikeus sosiaaliturvaan perusoikeuksien näkökulmasta yritystoiminnan keskeytyessä, punnitaan sosiaaliturvajärjestelmän ja lainsäädännön epäkohtia, sekä esitellään mahdollisia kehitysehdotuksia. Lisäksi arvostellaan työn onnistumista ja opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan yritystoiminnan keskeytystilanteita, jotka ovat yrittäjästä tai yrityksen toiminnasta riippumattomia, ja joita yrityksen vakuutukset eivät kata. Työn sosiaaliturvaa käsittävän osan ulkopuolelle on rajattu siten muun muassa sairaus-, opinto- ja vanhempainetuudet, ja yrittäjän sosiaaliturvaa käsiteltäessä on tarkoituksenmukaisesti nostettu esiin ainoastaan ne toimeentuloturvan muodot, joihin yrittäjällä voi olla oikeus liiketoiminnan keskeytyessä. Yrittäjän työttömyysturvan edellyttämä yritystoiminnan lopettaminen on rajattu yrityksen vapaaehtoiseen lopettamiseen, ja koskemaan ainoastaan yleisimpiä yritysmuotoja, erottaen kuitenkin työn ulkopuolelle jäsenistöään palvelevat osuuskunnat.

2 YRITTÄJÄN MÄÄRITELMÄ

2.1 Kuka on yrittäjä?

Seuraavissa luvuissa pohditaan sitä, kenet lainsäädäntö ja muu viranomaistaho katsoo yrittäjäksi, koska sillä on oleellinen merkitys yrittäjän sosiaali- ja työttömyysturvaan yritystoiminnan keskeytyessä. Yrittäjä käsitteelle ei ole lainsäädännössä yhtä yleispätevää määritelmää, vaan eri tahoilla on erilaiset tulkintansa sille, pidetäänkö henkilöä yrittäjänä vai palkansaajana. Alla oleva kuvio (kuvio 1) havainnollistaa yrittäjämääritelmän täyttymisedellytysten eroavaisuuksia eri viranomaisissa ja lain normistoissa.

KUVIO 1. Yrittäjän määritelmä.

Eriyksen tarkastelun kohteena on yrittäjän määritelmä yleisen työöikeuden ja verottajan näkökulmasta, sekä tutkimuksen aiheen kannalta varsin olennaisten, yrittäjän sosiaaliturvan tason määrittävien yrittäjän eläkelain (YEL 1272/2006) ja työttömyysturvalain (TyöttömyysturvaL 1290/2002) perspektiivistä.

2.2 Työoikeuden ja verottajan näkökulma

Pelkkä yrityksen omistaminen, perhesuhde yrityksen omistajan kanssa, tai saman talouden jakaminen yrittäjän kanssa ei tee ihmisestä yrittäjää. Yleisen työoikeuden perspektiivistä yrittäjänä pidetään henkilöä, joka tekee ansiotyötä omistamansa, yhdessä perheenjäsenensä kanssa omistaman, tai osaomistamansa yrityksen lukuun ilman työn tilaajan valvonta- ja työnjohto-oikeutta, olematta siten työ- tai virkasuhteessa. Jos työn tilaajalla on taas työsuhdetta olennaisesti määrittävän työsopimuslain (TSL 55/2001) 1 luvun 1§:n mukainen työnjohto-oikeus suoritettavaan työhön, ja jos työsuhteen muu tunnusmerkistö täyttyy, yleisen työoikeuden tulkinnan mukaan kyseessä on työsuhde. (Osaavayrittäjä n.d.)

Verolainsäädännössä ei ole määritelty yritystoimintaan liittyvän toimeksiantosuhteen tai työsuhteen käsitettä, vaan työ- ja toimeksiantosuhteen syntyminen ratkaistaan muodollisten- ja tosiasiallisten tunnusmerkkien kokonaisarviointin perusteella. Verotuksessa palveluja tarjoavaa henkilöä pidetään yrittäjänä hänen perustettuaan yrityksen tai toiminimen, hankittuaan asianmukaiset vakuutukset, sekä liittyttyään yrittäjätoimintansa mukaisiin rekistereihin. Työ- tai virkasuhteesta poiketen yrittäjä solmii työn tilaajan kanssa toimeksiantosuhteen, jolloin suoritettavasta työstä laaditaan toimeksiantosopimus. Toimeksiantosopimuksessa määritellään mm. työn kohde, työn laajuus ja lopputulos, kenen lukuun työ tehdään, vastuuvaihto, sekä korvaus suoritetusta työstä. Yrittäjä toimeksisaajana suorittaa määrätyn työn itsenäisesti omaan lukuunsa, ja hänellä on mahdollisuus päättää milloin, miten ja missä toimeksiantosopimuksen mukainen työ tehdään. Toimeksiantosuhteessa suoritetusta työstä maksetaan työkorvausta, josta toimeksisaaja huolehtii itse mahdolliset sosiaalivakuutusmaksut ja verot. Työkorvauksen määrä, on toisin kuin työ- tai virkasuhteissa osapuolten vapaasti sovitavissa, ja se on yrittäjälle elinkeinotoiminnan tuloa, hänen omistamansa yhtiön tuloa, tai muuta ansiotuloa. (Palkka ja työkorvaus verotuksessa 2019.)

2.3 Yrittäjän eläkelain määritelmä

Yrittäjän eläkelain näkökulmasta yrittäjäksi katsominen edellyttää aina, että henkilö työskentelee yrityksessään (YEL 3 §). Yrittäjätyön tulee olla itsenäistä ansiotyötä, eikä se saa tapahtua toisen valvonnan alla työ- tai virkasuhteessa (Eläketurvakeskus 2019). Merkitystä ei siis ole sillä, toimiiko yksityinen elinkeinoharjoittaja omalla toiminimellä, vai tekeekö yrittäjä työsuorituksia omistamansa, osastamansa tai yhdessä perheenjäsenensä kanssa omistaman osakeyhtiön, kommandiittiyhtiön, avoimen yhtiön tai osuuskunnan lukuun, vaan oleellista on se, että lain yrittäjäksi määrittävällä henkilöllä on itsenäinen asema päättää työskentelystään olematta työsuhteessa tarkoitettulla tavalla työnantajan direktio-oikeuden alaisena. (Osaavayrittäjä n.d.).

Yrittäjän eläkelain mukaan Yrittäjänä pidetään yrityksessä johtavassa asemassa työskentelevää osakeyhtiön osakasta, tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevää henkilöä, joka omistaa yksin yli 30 % yhtiön osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, tai jos osakeyhtiön osakas tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevä omistaa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 % yhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Johtavalla asemalla tarkoitetaan osakeyhtiössä tai muussa yhteisössä toimitusjohtajan tointa, hallituksen jäsenyyttä tai muuta vastaavaa asemaa, tai vastaavaa tosiasiallista määräämisvaltaa osakeyhtiössä tai muussa yhteisössä. Perheenjäseneksi katsotaan yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa asuva puoliso tai avopuoliso, sekä yrittäjän kanssa saman talouden jakavat lapset ja vanhemmat. Yrittäjän eläkelain piiriin kuuluvat myös toiminimiyrittäjät, päätoimiset kevytyrittäjät, avointen yhtiöiden yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiöiden vastuunalaiset yhtiömiehet. (YEL 3 §.)

Yrittäjän eläkelain mukainen rajanveto yrittäjätoiminnan ja työsuhteen välillä tehdään aina tapauskohtaisesti kokonaisarvion perusteella. Arvioinnissa huomioidaan itsenäisen ammatinharjoittamisen lisäksi yrittäjätoiminnalle vakiintuneita tunnusomaisia piirteitä, kuten mm. yritystoiminnan ansiotarkoitus, yrittäjäriski, sekä toiminnan laajuus, yleisyys ja julkisuus. Edellä mainittujen yrittäjätoiminnan

peruspiirteiden lisäksi voidaan kiinnittää huomiota myös työn suorittamisen konkreettiseen tekotapaan, palkkaukseen, toimeksiantojen määrään, sekä vakuutuksiin ja ilmoituksiin liittyviin seikkoihin. (Työeläkelakipalvelu 2014.)

Jos yrittäjä täyttää yrittäjän eläkelain piiriin kuulumisen edellytykset, tulee hänen vakuuttaa itsensä yrittäjän eläkelain mukaisesti. Yrittäjäksi katsotaan 18 - 69 vuotias henkilö, jonka yritystoiminta on kestänyt yli neljä kuukautta, ja hänen arvioitu työtulonsa on vuonna 2019 minimillään 7799,37 euroa. Yrittäjän eläkevakuutus on yrittäjän kaiken sosiaaliturvan perusta, vakuutuksen perusteena oleva työtulo vaikuttaa eläketurvan lisäksi suoraan myös yrittäjän työttömyysturvan, sairauspäivärahan ja vanhempainpäivärahan määrään. (Eläketurvakeskus 2019; Yrityksen perustaminen n.d.)

2.4 Työttömyysturvalain määritelmä

Työttömyysturvalaki lähtökohtaisesti katsoo yrittäjiksi kaikki yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain (MyEL 1280/2006) mukaisesti vakuutetut yrittäjät. Laki luokittelee yrittäjäksi myös yrityksen osaomistajan tai perheenjäsenen, joka työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään on vähintään 15 % osakepääomasta, osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, tai muutoin vastaava määräämisvalta.

Työttömyysturvalain 1 luvun 6 § määrittelee osaomistajan tai yrittäjän perheenjäsenen yrittäjäksi myös silloin, jos hän itse omistaa, tai jos hän omistaa yhdessä perheensä kanssa vähintään 50 % yhtiöstä, jossa hän työskentelee työntekijänä ilman johtavaa asemaa. Johtava asema ja yrittäjän perheenjäsenen määräytyvät työttömyysturvalaissa samoin perustein kuin yrittäjän eläkelaisissa.

2.5 Yrittäjä vai palkansaaja?

Suomessa on myös epätyypillisiä itsensä työllistämisen muotoja, joiden määrittely yrittäjäksi tai palkansaajaksi on hankalaa. Itsensä työllistäjien työtehtävät

saattavat olla identtisiä palkkasuhteisen työntekijän työtehtäviin nähden, tosin ilman työsuhteeseen liittyviä etuja ja työsuhdeturvaa, mutta itsensätyöllistäjillä ei ole kuitenkaan yrittäjän tunnusmerkistöön liittyviä vapauksia tai itsemääräämisoikeutta työhönsä. Tällaisia näennäisyrittäjyyden muotoja on mm. kevytyrittäjät ja freelancerit.

Itsensätyöllistäjien ohella sivutoimisenkin yrittäjän sijoittaminen yrittäjäksi tai palkansaajaksi voi olla ongelmallista, sillä usein sivutoiminen yrittäjä ansaitsee pääasiallisen toimeentulonsa palkansaajana, mutta harjoittaa yrittäjyyttä itsenäisenä sivutoimenaan. Seuraavissa kappaleissa avataan näiden yritysmuotojen käsitteitä, ja tarkastellaan mihin ryhmään, yrittäjiksi vai palkansaajiksi, lainsäädäntö heidät asettaa.

2.5.1 Kevytyrittäjät

Kevytyrittäjyys on yleistymässä oleva työn muoto, jonka suosio on kasvanut nopeasti. Kevytyrittäjä hankkii toimeksiantajansa itse, suorittaa sovitun työn, ja laskutuspalveluyritys hoitaa yrittäjän puolesta työn laskutuksen ja hallinnollisen byrokratian. Työn toimeksiantaja maksaa palkkion laskutetusta työstä laskutuspalveluyritykselle, ja laskutuspalvelu tilittää kevytyrittäjälle korvauksen tehdystä työstä palkkana (Ilmarinen 2017; Yritä.fi 2019.)

1.1.2016 työttömyysturvalakia muutettiin siten, että yrittäjänä pidetään myös henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työ- tai virkasuhteessa riippumatta siitä, onko hänellä velvollisuus ottaa eläkevakuutusta. Aiemmin eri viranomaiset saattoivat kohdella omassa työssään työllistyneitä henkilöitä sekä yrittäjinä, että palkansaajina, mutta lain muutoksen myötä omaa työtä tekevät, laskutusyrityksen kautta toimivat kevytyrittäjät katsotaan työttömyysturvalain mukaan yrittäjiksi, ja esim. eläkemaksut maksetaan yrittäjän eläkevakuutuksen mukaan. Ennen lain muutosta työttömyysturvalain mukaiseen yrittäjästatukseen vaadittiin yrittäjän eläkelain mukainen YEL- tai MyEL-vakuutus. Ongelmaksi tuolloin nousi se, että ne omassa työssään työllistyneet yrittäjät, joilla vuositulo jäi alle YEL-vakuutuksen vakuutusrajan, eivät kuuluneet kummankaan eläkelain (YEL/TyEL) piiriin.

(Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö n.d.) Nykyinen lainsäädäntö sallii kuitenkin yrittäjä-eläkevakuutusmaksun maksamisen myös vapaaehtoisesti. Vapaaehtoinen YEL-vakuutus kerryttää yrittäjän eläkettä samoin säännöksiin kuin pakollinen YEL-vakuutuskin (Veritas 2019).

2.5.2 Freelancerit

Freelancerit ovat pätkätyötä tekeviä työnsuorittajia, jotka voivat tehdä työtään sekä työsuhteessa että yrittäjinä, tai he voivat saada työkorvausta olematta kuitenkaan työsuhteessa, tai itsenäisinä yrittäjinä. Itse työn tekeminen freelancerina ei ratkaise sitä, onko kyseessä työsuhteinen työ vai yrittäjyys, vaan ratkaisevaa on työn tekemisen tapa.

Joskus yrittäjyyden ja työsuhteen arvioiminen freelance-työtä tekevän kohdalla voi olla ongelmallista, rajatapauksissa eri viranomaisten tulkintakäytäntöjen mukaan freelancer saattaa pudota molempien määritelmien piiristä. Pääsääntö on kuitenkin se, että yrittäjänä toimivat freelancerit toimivat joko itsenäisinä elinkeinoharjoittajina toiminimellä, henkilöyhtiössä, osakeyhtiössä tai osuuskunnan jäsenenä, heidät merkitään ennakkoperintärekisteriin ja he ovat itse vastuussa mm. toiminnastaan aiheutuvista kuluista ja yritystoiminnan vakuutuksista. (Akavan erityisalat n.d.)

2.5.3 Sivutoimiset yrittäjät

Sivutoiminen yrittäjyys on ollut kasvussa viime vuosikymmenillä, Tilastokeskuksen mukaan 2010-luvun vaihteessa sivutoimisten yritysten osuus koko Suomen yrityskannasta oli jopa 40 %. (Tilastokeskus 2010.) Sivutoiminen yrittäjyys on matalariskinen keino palkansaajalle, opiskelijalle tai eläkeläiselle hankkia lisätienestejä ja kokeilla siipiään yrittäjänä. Työttömyysturvalain (TyöttömyysturvaL) toisen luvun 5 § määrittää sivutoimisen yrittäjyyden yrittäjän työmäärän, tai toisaalta sivutoimisen yrittäjän työsuhteessa tehtävän työmäärän mukaan, sillä sivutoiminen yrittäjyys ei saa olla esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Epäselvissä tapauksissa työllistyminen yrittäjänä katsotaan sivutoimiseksi ainakin silloin, kun

henkilö on ollut vähintään kuusi kuukautta sivutoimensa ohella palkallisessa ansiotyössä, mikä ei liity henkilön harjoittamaan yritystoimintaan.

Jos sivutoimisen yrittäjän yrittäjäansiotulot ylittävät 7799,37 euroa vuodessa (vuonna 2019), ja jos yrittäjä täyttää yrittäjän eläkelain piiriin kuulumisen muut edellytykset, joutuu sivutoiminen yrittäjä ottamaan yrittäjän eläkevakuutuksen aivan kuten päätoiminenkin yrittäjä. Vanhuuseläkettä saavilla eläkeläisillä ei tästä poiketen ole kuitenkaan YEL velvoitetta. (Yrityksen perustaminen.net n.d.)

3 PERUSOIKEUDET

3.1 Mitä perusoikeudet ovat?

Perusoikeudet ovat perustuslain (PL 731/1999) turvaamia yksilön pysyviä ja perustavanlaatuisia oikeuksia, jotka kuuluvat yhdenvertaisesti jokaiselle Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevalle ihmiselle heidän elinaikanaan (Ojanen 2015, 27, 35). Perusoikeudet peilaavat yhteiskunnassa vallitsevia perusarvoja, joita julkisen vallan tulee kunnioittaa, suojata ja aktiivisin toimin edistää, ja ne toimivat perustuslain ohella koko Suomen oikeusjärjestelmän selkärankana. (Arajärvi 2011, 43 – 45).

Seuraavissa luvuissa käsitellään mm. sitä, mitä perusoikeudet ovat, mistä ne muodostuvat, ja mikä on niiden suhde Suomessa ratifioituihin kansainvälisiin sopimuksiin, sekä unionin oikeuteen. Tämän opinnäytetyön tutkimusnäkökulman kannalta on olennaista ymmärtää erityisesti sosiaalisten perusoikeuksien luonne ja universaalisuus, sillä oikeus sosiaaliturvaan on yksi perustuslakimme tunnistamista perusoikeuksista.

3.2 Perusoikeudet kansallisessa lainsäädännössä

Suomen valtiosäännön korkeimmanasteinen ydinsäädös on perustuslaki, joka on kaiken lainsäädännön ja julkisen vallankäytön perusta. Voimassa oleva perustuslaki tuli voimaan 1.3.2001, jolloin sillä kumottiin aiemmin voimassa olleet neljä perustuslakia. (Lainkirjoittajan opas n.d.) Perustuslaki määrittää julkisen vallan ja yksilön välistä suhdetta, se sisältää säännökset yksilöille turvatuista erityisen tärkeistä oikeuksista ja vapauksista, ja siinä on vahvistettu Suomen valtiosäännön arvoperusta (Oikeusministeriö n.d.). Perusoikeuksien keskeinen asema Suomen valtiosäännössä korostuu erityisesti perustuslain 22 §:n yksilön perusoikeuksien turvaavassa säännöksessä (Viljanen, Tuori, Scheinin, Ojanen, Karapuu & Hallberg 2005).

Perustuslaki sijoittuu kansallisten oikeussäännösten keskinäisessä normihierarkiassa sen korkeimmalle tasolle, ja on siten etusijalla Suomen valtion sisäisten

normien välisessä etusijajärjestyksessä. Perustuslaki muodostaa vakaan perustan sitä alemman asteisille normistoille; etusijajärjestyksen mukaan alemman asteinen säädös ei voi olla ristiriidassa perustuslain kanssa, ja lainsäädäntöä on yleisesti tulkittava perustuslakimyönteisen tulkintaperiaatteen mukaan. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2014, 34.) Suomen valtiosäätöön sisällytetyillä perusoikeuksilla on perustuslain tasoinen lainvoima, joten julkisella valalla on siten velvollisuus noudattaa perustuslakimyönteisen tulkintaperiaatteen tavoin perusoikeusmyönteistä laintulkintaa.

Perustuslain ylemmänasteisen luonteen vuoksi sillä on ns. korotettu lainvoima ja lain muuttaminen on menettelyltään sitä alemmanasteisten lakien muuttamista vaikeampaa. Vaikeutettu lainsäätämisyjärjestys takaa oikeusnormin, ja näin myös perusoikeuksien erityisen pysyvyyden, mistä kertoo perusoikeuksien rajoittamisen vaikeus, ja joidenkin perusoikeuksien kohdalla jopa täydellinen ehdottomuus. Perustuslain säädösten ja perusoikeuksien muuttamiseen suhtaudutaankin lähtökohtaisesti pidättyvästi, sillä yksilöiden tulee voida luottaa oikeusvaltion ydinnormiston ja perusoikeuksien muuttumattomuuteen. (Viljanen ym. 2005.)

3.2.1 Perusoikeuksien jaottelu

Yleisesti on useampia tapoja ryhmitellä eri perusoikeuksia, näistä tavanomaisimpina voidaan pitää oikeuksien erottelua niiden kehitysvaiheiden mukaan, tai vastaavasti niiden sisällöllisen jaottelun mukaan. Tässä tutkimuksessa jako tehdään suppeasti perusoikeuksien sisällöllisen luokituksen mukaan, ja perusoikeuksien tarkempi tarkastelu rajataan työn kannalta oleellisiin sosiaalisiin perusoikeuksiin.

Perusoikeudet voidaan jakaa niiden sisällön mukaan kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin (KP-oikeudet), taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin (TSS-oikeudet), sekä kollektiivisiin oikeuksiin. Suomen valtiosäätö on jo 1900-luvun alkupuolelta asti suojannut pitkään kunnioitettuja klassisia vapausoikeuksia, mutta vasta vuonna 1995 voimaantulleessa perusoikeusuudistuksessa perusoikeuksia laajennettiin TSS-oikeuksien ja kolmannen sukupolven oikeuksina

pidettävien kollektiivisten oikeuksien alalle, jotka siirrettiin sisällöllisesti samoina vuoden 2000 perustuslakiin (Suomen tasavallan presidentti 2010; Saraviita 2011, 115).

Kansalais- ja poliittisia perusoikeuksia ovat sananvapaus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, uskonnon- ja omantunnon vapaus, omaisuudensuoja, sekä oikeus-turvaan liittyvät oikeudet. Oikeus työhön, ammatin- ja elinkeinon vapaus, sekä oikeus sosiaaliturvaan, koulutukseen ja sivistyspalveluihin luetaan vastaavasti TSS-oikeuksiksi. Kollektiivisia perusoikeuksia on mm. oikeus rauhaan ja ympäristöön. (Arajärvi 2011, 43–44; Ojanen 2015, 10–13.) Kansalais- ja poliittiset oikeudet voidaan mieltää ns. negatiivisiksi oikeuksiksi, sillä kyseiset oikeudet eivät vaadi julkiselta vallalta aktiivisia tai taloudellisia toimia, vaan ennen muuta rajoit-tavat ja estävät julkisen vallan käyttöä. TSS-oikeuksien tehokas toteutuminen sitä vastoin vaatii hyvinvointiyhteiskunnalta positiivisluonteisia tekoja, kuten terveydenhuollon, koulutuksen ja sosiaaliturvan järjestämistä ja turvaamista. (Ojanen 2015, 11; Saraviita 2011, 143–146.)

3.2.2 Sosiaaliset perusoikeudet

Sosiaaliset perusoikeudet kuuluvat taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kategoriaan, ja niiden tarkoitus on suojata yksilön oikeus turvalliseen elämään riippumatta yksilön asemasta työelämässä, perhesuhteista, sosiaalisesta statuksesta, tai muista vastaavista tekijöistä (HE 309/1993, yksityiskohtaiset perustelut, jakso 1.1). Julkisella vallalla on velvollisuus muun muassa järjestää riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, ja edistää ja turvata oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon silloin, kun yksilö on kykenemätön hankki-maan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa työttömyyden, työkyvyttömyyden, sairauden ja vanhuuden aikana, sekä lapsen syntymän ja huoltajan mentyksen perusteella. Julkisen vallan on myös tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu, edistää jokaisen oikeutta asuntoon, sekä tukea asumisen omatoimista järjestämistä. (PL 19 §.)

Oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon on subjektiivinen oikeus, jonka syntymisen edellytyksenä on se, ettei henkilö kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa omalla toiminnallaan, eikä saa sitä muista sosiaaliturvajärjestelmistä, tai muilta henkilöiltä. Kyseinen säännös on elämän ek-sistenssiminimin, eli vähimmäistason turvaava perusoikeus, johon sisältyy esim. terveyden ja elinkyvyn säilyttämisen kannalta välttämättömän ravinnon ja asumisen turvaaminen ja järjestäminen. (HE 309/1993, taloudelliset- ja sosiaaliset oi-keudet, jakso 3.2.) Tuen saamisen edellytykset selvitetään yksityiskohtaisella tarveharkinnalla, jolla pyritään selvittämään yksilön todenmukainen tuen tarpeen taso ja palvelut, joilla turvataan ihmisarvoisen elämän edellytykset (Saraviita 2011, 268). Sosiaaioikeuksien subjektiivisen luonteen vuoksi viranomaisella on velvollisuus toimia käsillä olevassa asiassa aktiivisesti, ja pidättäytyä loukkaamasta perusoikeuksia. Viimekädessä yksilö voi omissa nimissään vaatia perusoikeutensa toteuttamista tuomioistuimessa. (Viljanen ym. 2005.)

3.2.3 Perusoikeuksien velvoittavuus ja valvonta

Perusoikeudet velvoittavat lainsäätäjää, tuomioistuinlaitosta, sekä hallintoa ja muita julkista valtaa yksipuolisesti käyttäviä tahoja. Perustuslain 22 §:n mukaisesti julkisen vallan on noudatettava perusoikeussäännöksiä kaikessa toiminnassaan ja turvattava niiden toteutuminen. Perusoikeudet asettavat siten mm. sisällöllisiä vaatimuksia lainsäätäjän toimivallalle, synnyttävät toimintavelvoitteita lainsäätäjälle ja rajaavat lainsäätäjän lainsäädäntövaltaa. Kaikkien tuomioistuinasteiden tulee ottaa perusoikeudet huomioon lain ja säädösten tulkin-nassa, eikä perustuslain ja perusoikeuksien kanssa ristiriidassa olevaa lakia saa noudattaa tuomioistuinten ratkaisuissa. (Ihmisoikeuskeskus n.d, 16 -17.)

Perustuslainmukaisuuden kontrollia, ja siten myös perusoikeuksien toteutumista valvotaan ennako- ja jälkivalvontana (Viljanen ym. 2005). Ennakkovalvonnasta vastaa eduskunnan oikeuskansleri (PL 108 §) ja eduskunnan perustuslakivalio-kunta. Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on antaa lausuntonsa sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta, sekä nii-den suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimukseen (PL 72 §). Oikeuskanslerin tehtäviin kuuluu valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukai-suuden valvonta, sekä viranomaisten ja tuomioistuinten ylin laillisuusvalvonta,

niin kirjallisten kanteluiden pohjalta, kuin omasta aloitteestaankin (Oikeuskanslerivirasto n.d.).

Jälkivalvontaa suorittavat tuomioistuimet (PL 106 §), sekä eduskunnan oikeuskanslerin ohella ylintä laillisuusvalvontaa suorittava eduskunnan oikeusasiamies (PL 109 §). Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävä on valvoa, että virkamiehet ja muut julkista tehtävää hoitavat tahot noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa, sekä käsitellä ja ratkaista viranomaisen päätöksistä ja menettelyistä tulevia kanteita (Eduskunnan oikeusasiamies n.d.).

3.3 Ihmisoikeudet

Toisin kuin kansalliset perusoikeudet, ihmisoikeudet kuuluvat kansainvälisen oikeuden piiriin. Ihmisoikeudet ovat erityisen tärkeitä yleismaailmallisia oikeuksia, jotka jokainen saa ihmisyytensä perusteella syntymälahjanaan. Ihmisoikeudet kuuluvat jakamattomasti ja luovuttamattomasti kaikille kaikkialla ikää, sukupuolta, ammattia, ihonväriä, kansallisuutta tai uskontoa katsomatta, ja niistä säädetään ylikansallisessa yhteistyössä tehdyissä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Valtiot, jotka ovat allekirjoituksellaan hyväksyneet ja vahvistaneet valtioiden välisen ihmisoikeussopimuksen, ovat velvollisia turvaamaan, suojelemaan ja kunnioittamaan sopimuksessa määrättyjä oikeuksia, sekä vastaamaan sopimuksen määrittämistä velvollisuuksista. (Ojanen 2009, 3-4; Suomen YK-liitto n.d.)

Kansalliset perusoikeudet muistuttavat läheisesti ihmisoikeuksia. Tämä johtuu siitä, että kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sitoutuneet valtiot ovat velvollisia ratifioimaan, eli saattamaan valtiosisäisesti voimaan ihmisoikeussopimuksen säädökset omassa kansallisessa lainsäädännössään. Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksessa kansallinen perusoikeusjärjestelmämme yhdenmukaistettiin kansainvälisiin ihmisoikeusjärjestelmiin ja -sopimuksiin, jolloin suuri osa ihmisoikeussopimusten säännöksistä muutettiin suomalaisen säädöstekstin muotoon (Saraviita 2011, 116). Tällä tavoin kansalliset perusoikeudet ja kansainväliset ihmisoikeudet muodostavat toisiaan täydentävän juridisen suojajärjestelmän (Ihmisoikeuskeskus 2019).

Ihmisoikeuksien läpimurto oli Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, joka hyväksyttiin vuonna 1948 Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa. Vuonna 1945 perustettu Yhdistyneet kansakunnat (YK) on maailmanlaajuisesti merkittävin rauhan- ja ihmisoikeuksien järjestö, jonka piirissä solmituilla sopimuksilla on suuri globaalinen painoarvo. YK:ssa on nykyisellään 193 jäsenmaata, Suomi liittyi järjestön jäseneksi vuonna 1955. (Ihmisoikeuskeskus, Kristiina Kouros, n.d, 4-9).

Yhdistyneiden kansakuntien ohella merkittävimmät ihmisoikeussopimukset Euroopassa on neuvoteltu Euroopan tärkeimmän ihmisoikeusjärjestön, Euroopan neuvoston, piirissä. Näistä ihmisoikeussopimuksista huomattavimpana pidetään Euroopan ihmisoikeussopimusta, jonka Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 1950. Edellisen ohella keskeisimpinä ihmisoikeussopimuksina voidaan pitää mm. vuoden 1966 YK:n Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevaa yleissopimusta, vuonna 1966 hyväksyttyä, mutta vasta 1976 voimaan tullutta YK:n Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaa kansainvälinen yleissopimusta, sekä vuonna 1961 Torinossa allekirjoitettua Euroopan sosiaalista peruskirjaa. (Ojanen 2009, 1, 74 -76.)

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset määrittävät ja turvaavat kansallisten perusoikeuksien suojan vähimmäistason, joita sopimusvaltioiden tulee lainsäädännössään noudattaa. Jokainen sopimusvaltio voi kuitenkin halutessaan valtion sisäisesti turvata oikeuksien toteutumisen minimitasoa paremmin. Suomen taloudellisten- sivistyksellisten- ja sosiaalisten perusoikeuksien suojaa on monin osin pidetty sisällöllisesti korkeammalla tasolla, kuin vastaavien oikeuksien suojaa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. (Ojanen 2009. 48 – 50). Tästä huolimatta Suomen perusturvan liian alhainen taso on viime vuosina saanut toistuvasti moitteita ja kritiikkiä Euroopan neuvostolta. Euroopan neuvoston alaisen Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean mukaan mm. Suomen työttömyysturva on liian alhainen kattamaan tuen saajan elämän perustarpeiden minimitasoa. (Ihmisoikeusliitto 2018).

3.4 Euroopan unionin perusoikeudet

Euroopan unioni on 28 Eurooppalaisen jäsenvaltion liitto, jonka kivijalkana toimii EU:n jäsenmaiden välillä solmitut perussopimukset. Jäsenmaita sitovissa ja velvoittavissa perussopimuksissa määritellään Euroopan unionin tavoitteet, säännöt ja päätöksentekomenettelyt, ja rajataan toimivallanjako jäsenvaltioiden ja unionin välillä. Jäsenmaat ovat luovuttaneet osan lainsäädäntö- ja tuomiovaltansa suvereniteetista Euroopan unionille, ja niillä on velvollisuus noudattaa unionin antamia asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä. (Ruonala & Pietilä 2014, 10-12 60.)

EU:n toimivalta on tarkkaan rajattua: jäsenmaiden ja unionin keskinäinen oikeus päättää asioista jaetaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan, jäsenmaiden ja unionin jaettuun toimivaltaan, ja unionin tukitoimiin. Tietyillä aloilla (mm. euroalueen rahapolitiikka) EU:lla on yksinomainen toimivalta, mikä tarkoittaa sitä, että näillä aloilla vain unionin toimielimet voivat säätää lakeja ja jäsenmaiden tehtäväksi jää ainoastaan lainsäädännön täytäntöönpano. Suurin osa EU:n politiikan aloista, kuten sisämarkkinat ja sosiaalipolitiikka, kuuluvat EU:n ja jäsenmaiden jaetun toimivallan piiriin, jolloin sekä jäsenmaat että unioni voivat säätää lakeja ja tehdä päätöksiä alan vaikutuspiiriin kuuluvissa asioissa. Toimivalta jota perussopimuksissa ei ole säädetty unionille, kuuluu vastaavasti yksinomaan jäsenvaltiolle, vaikkakin EU voi tällaisillakin aloilla toimia tukeakseen, täydentääkseen ja yhtenäistääkseen jäsenvaltioiden toimintaa. (Ruonala & Pietilä 2014, 60 - 62).

Euroopan unioniin voi liittyä ainoastaan ne Euroopan maat, jotka täyttävät jäsenvaltioille asetetut taloudelliset ja poliittiset arviointiperusteet. Suomen tie Euroopan unionin (EU) jäsenyyteen oli aikanaan pitkä, yli 30 vuotta. Suomi liittyi vasta vuoden 1995 alusta Euroopan unionin jäseneksi, vaikka Suomi oli tavallaan FINEFTA-sopimuksen myötä osallistunut Euroopan yhdentymiseen jo vuodesta 1961 lähtien (Eurooppatiedotus 2019). Jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä, vuonna 1992, allekirjoitettu Euroopan unionin perustamissopimus käänsi aivan uuden sivun Euroopan yhdentymisessä perus- ja ihmisoikeudet mukaan lukien, eikä toiminnan pääpaino ollut enää Suomen liittyessä unionin jäseneksi ainoastaan taloudellis-teknisessä yhteistyössä. 1.5.1999 voimaan tullut Amsterdamin

sopimus kasvatti edelleen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien suojaa, ja vahvasti erityisesti sosiaalisten perusoikeuksien merkitystä. (Ojanen 2009, 99 -101).

Euroopan unionin jäsenyyden myötä Suomen kansalaiset saivat automaattisesti myös EU:n kansalaisuuden. EU:n kansalaisilla on monia unionin oikeudessa määrättyjä oikeuksia ja vapauksia, joista keskeisimpinä mm. liikkumis- ja oleskeluvapaus, yksilö-, sekä kansalaisoikeudet, poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet, sekä Euroopan unionin perusoikeudet. EU:n perusoikeudet on koottu unionin perusoikeuskirjaan, jossa yksiin ja samoihin kansiin on koottu EU:n perussopimuksissa, kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja EU-tuomioistuimessa tunnustetut oikeudet. Perusoikeuskirjassa suojatut oikeudet turvataan lähtökohtaisesti yleisesti ja jakamattomasti kaikille ihmisille, lukuun ottamatta tiettyjä unionin kansalaisten oikeuksia, kuten äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta Euroopan parlamentin vaaleissa. (Ojanen 2009, 101 -104; Ruonala & Pietilä 2014, 155 -156.) Vuonna 2009 voimaan astuneen Lissabonin sopimuksen myötä perusoikeuskirjalle annettiin sama oikeudellinen arvo kuin Euroopan unionin perussopimuksillekin. EU:n perusoikeudet velvoittavat siten perussopimusten tasoisesti kaikkia unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta (Ojanen 2009, 105).

3.5 Sosiaaliset oikeudet

Sosiaaliset oikeudet ovat julkiseen valtaan kohdistuvia yksilön yhdenvertaisia oikeuksia, jotka koskevat rahamääräisiä toimeentuloturvan etuuksia, sekä sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita. Suomen kansallisessa lainsäädännössä perusoikeuksina turvatut sosiaaliset oikeudet on koottu perustuslain 19 §:ään, jolla on vahvoja yhtymäkohtia Suomea velvoittavien ihmisoikeussopimusten oikeuksiin. Kyseinen pykälä vahvistaa oikeuden ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sille, joka ei muuten kykene sitä hankkimaan, sekä oikeuden perustoimeentulonturvaan elämän sosiaalisissa riskitilanteissa (Viljanen ym. 2005.)

Sosiaaliset oikeudet pohjautuvat ylikansalliseen sääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeus- ja valtiosopimuksiin. Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen ensisijaisia tavoitteita oli yhdenmukaistaa valtion sisäiset perusoikeudet vastaamaan ihmisoikeussopimusten mukaisia sitoumuksia. Uudistuksen myötä mm. Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan sisällytetyt keskeiset taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet on kirjattu perustuslakiin lähestulkoon samanlaisiksi kuin peruskirjaan.

Merkittävimmät Suomea velvoittavat sosiaalisia oikeuksia määrittelevät ihmisoikeussopimukset ovat valtion sisäisesti asetuksella voimaan saatettu YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (TSS-sopimus), sekä lailla toimeenpantu Euroopan sosiaalinen peruskirja. TSS-oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa Suomi on suostunut sopimusvaltiona tunnustamaan jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan ja sosiaalivakuutukseen (6/1976:9). Saman sopimuksen 11. artiklan mukaisesti sopimusvaltiot vahvistavat jokaiselle oikeuden saada itselleen ja perheelleen tyydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon, sekä oikeuden elinehtojen jatkuvaan parantamiseen. Artiklan mukaan kaikilla sopimusvaltioilla on yhtäpitävä velvollisuus ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin varmistukseen ko. oikeuksien toteutuminen.

Toinen keskeinen Suomea velvoittava ihmisoikeussopimus, Euroopan sosiaalinen peruskirja (44/1991), hyväksyttiin eduskunnan nimissä 21.5.2002. Sosiaalisen peruskirjan tarkoituksena on turvata ja edistää yksilön sosiaalisia oikeuksia Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Unionin jäsenenä Suomi on sitoutunut noudattamaan uudistetun peruskirjan määräyksiä työntekijöiden oikeudesta sosiaaliturvaan, sekä jokaisen jäsenvaltion oikeudenkäyttöpiirissä olevan henkilön oikeudesta sosiaaliavustukseen. (Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012.) Pääsäännön mukaan työntekijä kuuluu työskentelymaansa sosiaaliturvan piiriin, mutta toisen EU-maan sosiaaliturvaan kuuluvalla on kuitenkin yhtäläiset oikeudet sosiaalietuuksiin kuin maan omilla kansalaisillakin. Sosiaaliasioita koskevan jaetun toimivallan periaatteen mukaan sosiaalipoliittiset asiat ovat jäsenvaltioiden vastuulla, mutta maiden välisiä sosiaaliturvajärjestelmiä pyritään alati harmonisoimaan EU-säännöksillä siten, ettei unionin kansalainen maasta toiseen liikkueessaan pääsisi putoamaan sosiaaliturvajärjestelmän ulkopuolelle. (Ruonala & Pietilä 2014, 155.) Euroopan sosiaalisen peruskirjan sopimusvaltiona

Suomi on myös sitoutunut luomaan standardien mukaisen sosiaaliturvajärjestelmän, ja pitämään sitä yllä vähintään Euroopan sosiaaliturvakoodin määrittämällä tasolla. (Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja 80/2002.)

Vaikka Euroopan unionin oikeudessa unioni on suurelta osin luovuttanut toimivallan ja vastuun sosiaalipoliittisissa asioissa jäsenvaltioilleen, unionilla on alati painetta sosiaalisen ulottuvuutensa kehittämiseen. Viimeisin toimenpide Euroopan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden parantamiseksi on ollut EU-maiden johtajien yhdessä antama julistus sosiaalisten oikeuksien pilarista Göteborgin huipukokouksessa 17.11.2017. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin on kirjattu 20 periaatetta ja oikeutta, jotka tukevat ja antavat suuntaa parempia työ- ja elinolosuhteita kohden Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Pilarissa määriteltyjen oikeuksien ja periaatteiden onnistuminen ja toteuttaminen on jäsenmaiden ja Euroopan unionin yhteinen tehtävä. Julistuksen myötä jäsenmaat ovat sitoutuneet poliittisesti kiinnittämään huomiota jäsenmaiden työntekijöiden yhtäläisiin työmahdollisuuksiin ja pääsyyn työmarkkinoille, oikeudenmukaisiin työolosuhteisiin, sekä sosiaaliseen suojeluun ja osallisuuteen. (Euroopan komissio n.d; Eduskunta 2018).

Pilarin sosiaalista suojelua ja osallisuutta koskeva luku sisältää periaatteet työntekijöiden ja ammatinharjoittajien oikeudesta riittävään sosiaaliseen suojeluun, työttömyysetuuksiin ja vähimmäistoimeentuloon. Kaikkien työntekijöiden ja ammatinharjoittajien pääsyä sosiaalisen suojelun piiriin koskeva periaate on kuitenkin vain suositusluontoinen ehdotus, ei oikeudellisesti sitova. (Euroopan komissio n.d; Eduskunta 2018). Sosiaalisten oikeuksien pilaria onkin kritisoitu sen merkityksen ja velvoittavuuden kannalta, sillä sinällään julistus ei ole tuonut mitään uutta kenenkään oikeuksille, vaan on enemmänkin moraalisesti sitova asiakirja. Unionin työ- ja sosiaalipolitiikan kehittämistä koskevaa pohdintaa ja keskustelua pidetään kuitenkin varsin tärkeänä nykyisessä työelämän murroksessa, vaikkakaan pilari ei lisää Euroopan unionin toimivaltaa jäsenmaihiin nähden sosiaalipoliittisissa asioissa.

4 SOSIAALITURVA

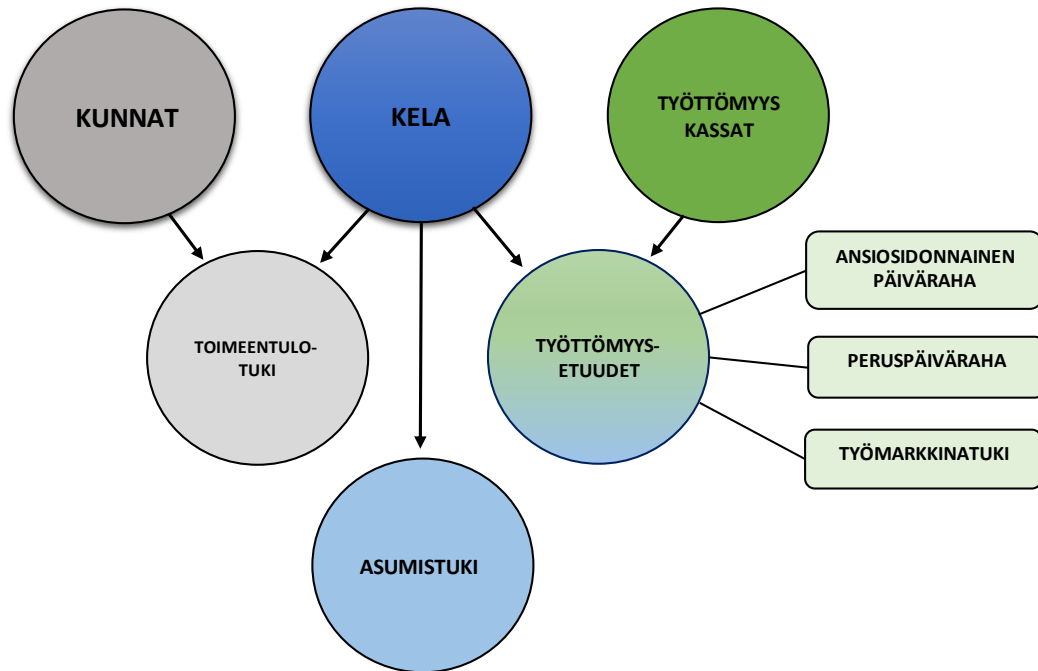
4.1 Mitä on sosiaaliturva ja kenelle se kuuluu?

Oikeus sosiaaliturvaan on perustuslain 19 §:n tunnustama perusoikeus, jonka turvaamis- ja edistämisvelvollisuus on osoitettu julkiselle vallalle (Arajärvi 2011, 44). Sosiaaliturva muodostuu verovaroilla ja vakuutusmaksuilla rahoitetuista sosiaali- ja terveystalvveluista, sekä rahallisista etuuksista, jotka turvaavat yksilön toimeentulon (Kela 2019). Perustuslakiin ei ole kuitenkaan säädetty mitään nimenomaista perustoimeentulojärjestelmää, jonka tulisi taata yksilön perustoimeentulo elämän sosiaalisissa riskitilanteissa, vaan olennaista perusoikeuksien kannalta on, että oikeus perustoimeentuloon on turvattu jonkin sosiaaliturvajärjestelmän kautta (HE 161/2017 vp, yksityiskohtaiset perustelut, jakso 3).

Kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän tarkoitus on antaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää suojaa Suomessa vakinaisesti asuville tai työskenteleville yksilöille kaikissa elämänvaiheissa, joten julkisen vallan tulisi turvata myös yrittäjän oikeus perustoimeentuloon työttömyyden aikana, tai tilanteessa jossa yrittäjä ei voi saada riittävää toimeentuloa yrittäjätoiminnallaan. (Arajärvi 2011, 30, 44–45; Kela 2019.) Yrittäjän sosiaaliturva pohjautuu YEL-vakuutuksessa ilmoitettuun YEL-työtuloon.

Sosiaaliturvajärjestelmä on kokonaisuutenaan varsin laaja käsite, joten seuraavissa alaluvuissa tullaankin rajaamaan aiheen tarkastelu tutkimuksen kannalta oleellisiin toimeentuloturvan muotoihin, joita yrittäjällä on käytettävissään yritystoiminnan keskeytyessä. Tällaisia eri viranomaistahojen myöntämiä sosiaalisia etuuksia on mm. erilaiset työttömyysturvan etuudet, asumistuki, ja viimesijaisena taloudellisen tuen muotona pidettävä toimeentulotuki (Katso kuvio 2).

Kuvio 2.

4.2 Työttömyysturva

Työttömyysturvan tarkoitus on korvata työttömyysetuuksien muodossa työttömyyden aikaansaamaa taloudellista menetystä, sekä mahdollistaa työttömän työnhakijan taloudelliset resurssit hakea työtä, ja päästä tai palata työmarkkinoille. Työttömyysturvaa sääntelee työttömyysturvalaki. Osa työttömyysturvaetuuksista perustuu aiempiin työtuloihin tai työskentelyyn, ja osa etuuksista on aikaisemmista ansiotuloista tai työhistoriasta riippumattomia. (Arajärvi 2011, 144–145.)

Työttömyysturva on vastikkeellista, joten työkykyisellä työttömällä työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen vain, jos hän on iältään 17–64 vuotias, hän hakee kokopäivä työtä, ja on työmarkkinoiden käytettävissä. Edellä mainittujen työvoimapolitiittisten edellytysten lisäksi tietyt sosiaalietuudet voivat estää työttömyysetuuden maksamisen: äitiysrahaa, erityisäitiysrahaa, isyysrahaa tai vanhempainrahaa saava työtön työnhakija ei ole oikeutettu työttömyysetuuksiin. Myös päätoiminen opiskelu, työttömyyseläke, ja useimmat vanhuuseläkkeet poistavat mahdollisuuden työttömyysetuuteen. (Arajärvi 2011, 154–156; Kela 2019.)

Perustuslain tunnustama perustoimeentulo turvataan työttömälle työnhakijalle työttömyysturvalain yleisten säädösten mukaan työttömyyspäivärahalla tai työmarkkinatuella. Työttömyyspäiväraha maksetaan työttömyyskassassa vakuutettuina oleville kassan jäsenille ansiosidonnaisena päivärahana, ja muille työssäoloehdon täyttävillä työttömällä työnhakijoilla peruspäivärahana. Työmarkkinatuella maksetaan taas työnhakijoille, jotka tulevat ensimmäistä kertaa työmarkkinoille, tai ovat saaneet enimmäisajan työttömyyspäivärahaa. (Työttömyysturvalain 1:2.)

4.3 Yrittäjän työttömyysturva yritystoiminnan keskeytyessä

Toisin kuin lomautettavat palkansaajat, päätoiminen yrittäjä ei ole oikeutettu työttömyysturvaan yritystoiminnan keskeytyessä, ellei hän päädy todistettavasti lopettamaan koko yritystoimintansa, tai yrittäjällä on osoittaa hänen oman työllistymisensä yrityksessä päättyneen työttömyysturvalain edellyttämällä tavalla. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa n.d.). Yrityksessä työllistymisen katsotaan päättyneen työttömyysturvalain 2 luvun 6 §:n mukaisesti palkansaajaksi rinnastettavan yrittäjän toimeksiantosuhteen päättyessä, kausiluonteisen yritystoiminnan toimintakauden päättyessä, tai silloin kun yrityksessä työskentelevän henkilön työkyky on alentunut pysyvästi ja olennaisesti. Muissa tapauksissa yrittäjän pyrkiessä työttömyysturvan piiriin liiketoimintansa keskeytyessä, tulee yrittäjän ryhtyä viralliseen menettelyyn yritystoimintansa lopettamiseksi.

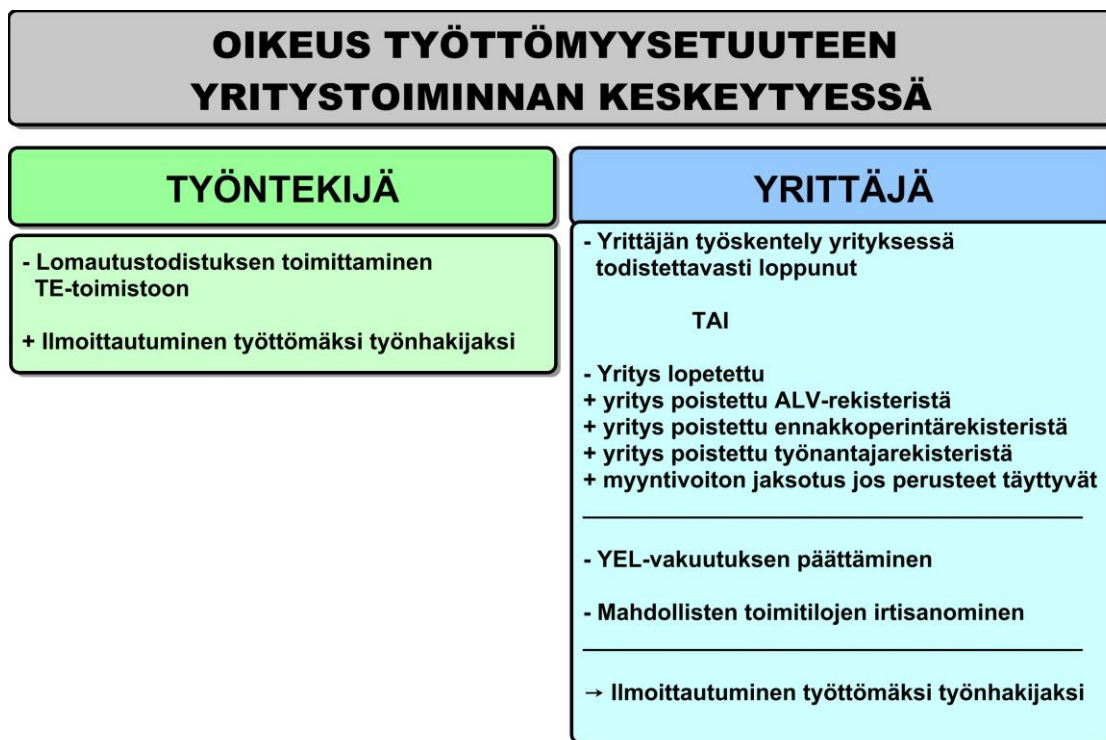
Jotta yritystoiminta voidaan katsoa todistettavasti lopetetuksi, tai yrittäjän työskentely yrityksessä päättyneeksi, tulee päätoimisesti yritystoiminnassaan työllistyneen yrittäjän muiden yritysmuotokohtaisten menettelytoimien ohella luopua yrittäjän eläkelain mukaisesta eläkevakuutuksestaan saadakseen työttömyysturvaetuutta. Tämän lisäksi yritys tulee poistaa verohallinnon arvonlisävero-, ennakoperintä- ja työnantajarekisteristä. Yritys saa kuitenkin jäädä kaupparekisteriin. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa n.d.) Työttömyysturvaetuutta saadakseen yrittäjän tulee tämän jälkeen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi Työ- ja elin-

keinotoimistoon (TE-toimisto), joka selvittää antamalla työvoimapolitiittisen lausunnon, onko yrittäjällä oikeutta työttömyysetuuteen, ja onko työnhakija ollut päävai sivutoiminen yrittäjä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Selvityksessä otetaan päätoimisen yrittäjän kohdalla huomioon myös yrityksen myyntivoiton jaksotus, jos yritystoiminta on kestänyt yli 18 kuukautta ja päättynyt muuten kuin konkurssiin, sillä ns. myyntivoittoa voi syntyä yritystoiminnan päättyessäkin, vaikka todellista yrityksen tai osakkeiden myyntiä ei tapahdukaan. Lopetetun yrityksen viimeisen tilikauden tasetta tarkastelleen siten, että taseen lopsummasta vähennetään saman tilikauden velat. Jos vähennyslaskun tulos on alle 20 000 euroa, katsotaan yritystoiminta niin vähäiseksi, ettei jaksotusta huomioida työttömyysetuuden selvityksessä. Jos taas jaksotettavan myyntivoiton erotus on yli 20 000 euroa, jaksotetaan myyntivoitto yrittäjän eläkevakuutuksen perusteena olevan työtulon mukaan ns. päiväpalkaksi enintään seuraavien 24 kuukauden ajalle. Jos yrittäjä ei ole YEL-vakuutettu, käytetään jaksotuksessa YEL-työtulon vähimmäismäärää. (KELA peruspäiväraha 2019, 53–61.)

Työvoimapolitiittinen lausunto annetaan lähtökohtaisesti alle 30:ssa päivässä, jonka jälkeen puoltava lausunto oikeuttaa työttömyyskassaan kuulumattomat Kelan maksamaan päivärahaan. Työttömyyskassan jäsenille kassa on puolestaan taannut käsittelyaikatakuun ansiopäivärahan hakemuksille, tarkoittaen että hakemus käsitellään viimeistään 30. päivänä hakemuksen ja työvoimapolitiittisen lausunnon saapumisesta kassaan. (Asioiden käsittelyajat 2019; SYT n.d.) Jos työttömyysetuus myönnetään, on etuudella viiden arkipäivän omavastuu-aika (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Voidaan siis todeta, että yrittäjällä on periaatteessa yhdenvertainen oikeus työttömyysetuuksiin palkansaajaan nähden yritystoiminnan keskeytyessä, mutta etuuden saamisedellytykset eroavat huomattavasti toisistaan. Kuvio 3 tuo esille yrittäjän ja palkansaajan työttömyysetuuden myöntämisedellytysten eroja.

KUVIO 3. Oikeus työttömyysetuuteen yritystoiminnan keskeytyessä.

4.4 Yritystoiminnan lopettaminen työttömyysturvan edellytyksenä

Yrityksen yhtiömuoto sääntelee pitkälle sen, kuinka vaivalloinen prosessi yrityksen lopettaminen kokonaisuudessaan on. Toiminimen lopettaminen on varsin mutkaton toimenpide verrattuna esimerkiksi osakeyhtiön raskaaseen ja monivaiheiseen lopettamisprosessiin.

Yritystä lopetettaessa tulee huomioida etenkin yrityksen toimintaan vaikuttaneet tahot, joiden kanssa yrityksellä voi olla sitovia sopimuksia tai muita osapuolten välisiä sidonnaisuuksia. Muun muassa asiakkaiden, yhteistyökumppaneiden, työntekijöiden ja yhtiön omistajien yhteisvaikutus vaikuttaa huomattavasti siihen, onnistuuko yrityksen lopettaminen mahdollisimman sujuvasti ja kivuttomasti (Yrityksen perustaminen.net n.d.). Seuraavissa luvuissa tarkastellaan eri yritysmuotojen lopettamisen menettelyvaiheita, jotta saadaan käsitys siitä, millaisen prosessin jokaisen kyseessä olevan yritysmuodon yrittäjä käy erikseen läpi, ennen kuin yrittäjällä on mahdollisuus hakea työttömyysetuutta yritystoimintansa keskeytyessä.

4.4.1 Toiminimen lopettaminen

Toiminimiyrittäjä on yritystoiminnan keskeytystilanteissa kaikista edullisimmassa asemassa verrattuna muihin yrittäjiin, sillä yksityinen elinkeinoharjoittaja voi halutessaan lopettamisen sijasta myös keskeyttää yritystoimintansa toistaiseksi tai määräajaksi, laittaa toiminimensä ns. pöytälaatikkoon, ja siirtyä siten työttömyysturvan piiriin. Elinkeinoharjoittajan tulee kuitenkin huolehtia toiminimiyrityksensä tuotannollisen ja taloudellisen toiminnan keskeytymisen asianmukaisesta ilmoittamisesta, luopua mahdollisista toimitiloista, ja lakkauttaa yrittäjän eläkevakuutus samalla tavoin kuin yritystoiminnan päättämistilanteessakin. (Yrityksen lopettaminen n.d.)

Jos yksityinen elinkeinoharjoittaja päätyy kuitenkin lopettamaan toiminimensä, tulee hänen ennen lopettamisilmoituksen toimittamista huolehtia siitä, että kaikki elinkeinotoiminnan omaisuus ja varallisuus on myyty tai siirretty yksityisomaisuudeksi yksityisotolla, ja elinkeinotoiminnan velat on maksettu. Yrittäjän tulee myös pitää huolta siitä, että elinkeinotoimintaan liittyvät myynti- ja asiakastyöt on lopetettu, ja mahdollinen vuokrasopimus on irtisanottu. Toiminimen lopettaminen tulee ilmoittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle. (Yrityspörssi 2019.)

4.4.2 Osakeyhtiön lopettaminen

Osakeyhtiön lopettaminen, eli purkaminen, tarkoittaa yhtiön toiminnan lakkaamista ja osakeyhtiön oikeushenkilöllisyyden päättymistä. Osakeyhtiö voidaan lopettaa vapaaehtoisesti, konkurssimenettelyllä, tai rekisteriviranomaisen toimesta. (OYL 624/2006:20:1-3.) Jos yrittäjä on tehnyt päätöksen osakeyhtiön lopettamisesta yritystoiminnan keskeytyessä, ja jos yhtiöllä on enemmän varoja kuin velkoja, osakeyhtiö voidaan lopettaa vapaaehtoisesti purkamalla.

Kun osakeyhtiö lopetetaan vapaaehtoisesti, tulee yhtiökokouksen ensimmäiseksi tehdä määräenemmistö päätös yhtiön ajamisesta selvitystilaan (OYL 5:27). Sel-

selvitystilasta alkaa heti kun yhtiökokous on tehnyt sitä koskevan päätöksen, ellei yhtiökokous aseta myöhäisempää ajankohtaa selvitystilän alkamispäiväksi. Yhtiökokouksen tulee selvitystilapäätöstä tehdessään valita selvitysmies tai selvitysmiehet, joiden tehtävä on hoitaa yhtiön asioita selvitystilän aikana. Päätös selvitystilasta ja valituista selvitysmiehistä tulee merkitä viipymättä rekisteriin selvitysmiesten toimesta, ja selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille tuntemattomien velkojen lakkaamisen uhalla. Selvitysmiesten tehtäviin kuuluu edellisten ohella myös tilinpäätöksen laatiminen kultakin selvitystilaa edeltäneeltä tilikaudelta, ja niiden esittäminen varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi toimintakertomuksineen. (OYL 20:8–14.)

Selvitysmenettelyssä yhtiökokouksen valitsevat selvitysmiehet tutkivat ja selvittävät yhtiön varallisuuden, ja mahdollinen omaisuus realisoidaan velkojen maksamiseksi. Jos velkojen maksamisen jälkeen yhtiölle jää vielä omaisuutta, jaetaan ylijäämä osakkeenomistajille jako-osuuksina lähtökohtaisesti suhteessa osakkeiden lukumäärään. (OYL 20:15.) Osakeyhtiö katsotaan puretuksi kun selvitysmiehet ovat esittäneet yhtiökokouksessa lopputilityksen, joka sisältää selvitysmenettelystä laaditun kertomuksen ja selostuksen yhtiön omaisuuden jaosta. Selvitysmenettelykertomukseen tulee liittää tilinpäätökset, toimintakertomukset ja mahdolliset tilintarkastuskertomukset selvitystilän ajalta. Yhtiökokous käsittelee ja vahvistaa lopputilityksen, ja lopputilitys on rekisteröitävä kahden kuukauden kuluessa sen vahvistamisesta. (OYL 20:16–17.) Selvitysmenettely kokonaisuudessaan kestää yleensä vähintään viisi kuukautta.

4.4.3 Avoimen- ja kommandiittiyhtiön lopettaminen

Avoimen- ja kommandiittiyhtiön lopettaminen voi olla varsin sulava ja joustava prosessi yhtiömiesten ollessa yksimielisiä yhtiön purkamisesta. Jos kommandiittiyhtiö tai avoin yhtiö puretaan vapaamuotoisesti yhtiömiesten yhteisellä päätöksellä, tulee purkamisesta tehdä ainoastaan ilmoitus kaupparekisteriin kaikkien yhtiömiesten allekirjoittamalla lomakkeella, eikä selvitysmenettelyä tällöin tarvita (389/1988:5).

Mikäli taas yhtiön lopettamisesta on eriäviä mielipiteitä yhtiömiesten kesken, yhtiön purkamista edeltää osakeyhtiön tavoin purkamisprosessia hidastava kolmi-vaiheinen selvitysmenettely (389/1988:5). Kun avoimen yhtiön tai kommandiitti-yhtiön omaisuus on lopulta jaettu selvitysmenettelyssä, ja muut purkamisprosessin vaatimat velvollisuudet on hoidettu, tulee selvitysmiesten tehdä ilmoitus yhtiön purkautumisesta asianmukaisesti rekistereihin (Patentti- ja rekisterihallitus 2018).

4.5 Yrittäjän ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki

Yritystoiminnan päätyttyä työttömyyden aikainen toimeentulo turvataan työttömyyspäivärahalla tai työmarkkinatuella. Työttömyyspäiväraha käsittää ansiosidonnaisen päivärahan, jota yrittäjä on voinut vapaaehtoisesti kerryttää liittymällä yrittäjäkassan jäseneksi, sekä peruspäivärahan, josta vastaavasti huolehtii Kansaneläkelaitos. Työmarkkinatuki on peruspäivärahan lailla Kelan vastaama työttömyysturvaetus. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT 2019.)

Yrittäjäkassaan kuuluvalla työttömäksi jääneellä yrittäjällä on oikeus ansiopäivärahaan, jos hän on ollut yrittäjäkassan jäsen vähintään 15 edellistä kuukautta, ja vakuutettuna ollessaan täyttänyt yrittäjän työssäoloehdon. Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on viimeisen 48 kuukauden mittaisen tarkastelujakson aikana työskennellyt vähintään 15 kuukautta yrittäjänä. (TyöttömyysturvaL 5:6-7.) Yrittäjän ansiopäiväraha määräytyy sen yrittäjätyötulon perusteella, jonka mukaan yrittäjä on vapaaehtoisesti vakuuttanut itsensä yrittäjäkassassa yhteensä enintään 15 kuukauden ajan ennen työttömyyttä (TyöttömyysturvaL 6:5). Vuonna 2019 yrittäjän työssäoloehtoon luetaan sellaiset kuukaudet, jolloin yrittäjän YEL:n mukainen työtulo on minimillään 12 816 euroa vuodessa. Ansiosidonnaisen päivärahan kesto on pääsääntöisesti enintään 400 työttömyyspäivää, eikä päivärahaa saavilla ole lisäpäiväoikeutta palkansaajien tapaan. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa n.d.) Vuoden 2019 loppuun asti Suomessa toimii vielä kaksi työttömyyskassaa, Suomen yrittäjien työttömyyskassa (SYT) ja Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa (AYT), joihin yrittäjä voi vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta. 1.1.2020 Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa tulee sulautumaan Suomen yrittäjien työttömyyskasaan. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa 2019.)

Jos yrittäjä ei ole vakuuttanut itseään yrittäjien työttömyyskassassa, hän voi saada Kansaneläkelaitoksen myöntämää peruspäivärahaa työttömyysajaltaan yrittäjän työssäoloehdon täytyessä. Peruspäivärahan suuruus on 32,40€/päivä, ja sitä maksetaan enintään 400 päivän ajan viideltä päivältä viikossa. Korotettua peruspäivärahaa voidaan maksaa silloin, jos työnhakija osallistuu työllistymistä edistäviin palveluihin, ja vastaavasti muut peruspäivärahan saajalle myönnetty sosiaaliset etuudet voidaan vähentää peruspäivärahaetuudesta. (Kansaneläkelaitos 2018.)

Työmarkkinatukea maksetaan puolestaan työttömäksi katsotuille yrittäjille, jotka eivät täytä yrittäjän työssäoloehto, tai heidän perus- tai ansiopäivärahan enimmäisaika on täytynyt. Työmarkkinatuki on harkinnan varainen työttömyysturvetuus ja sen saamisedellytyksenä on taloudellisen tuen tarve. Kelan maksama täysimääräinen työmarkkinatuki on peruspäivärahan suuruinen, 32,40€/päivä, mutta jos yrittäjä esim. asuu vanhempiensa kanssa samassa taloudessa eikä täytä työssäoloehto, saatetaan hakijan työmarkkinatukea leikata enimmillään 50 % täysimääräisen etuuden määrästä. Myös pääomatulot ja muut tulot otetaan huomioon tarveharkinnassa, ja ne voivat vähentää työmarkkinatuen määrää. Työmarkkinatuen maksamisessa ei ole päivärahan tavoin enimmäisaikaa, vaan oikeus työmarkkinatukeen on ajaltaan rajoittamaton. (Arajärvi 2011, 166, 169–171; Kansaneläkelaitos 2019.)

Taulukot 1. ja 2. kuvaavat yrittäjän ja työntekijän työttömyysetuuden määrää yritystoiminnan keskeytystilanteessa. Taulukko 1. kuvaa tilannetta, jossa yrityksen toiminta jatkuu liiketoiminnan keskeytyksestä huolimatta, ja vastaavasti taulukko 2. osoittaa tuen määrän yritystoiminnan päättyessä. Taulukoissa on käytetty palkansaajien Yleisen työttömyyskassan (YTK), sekä Suomen yrittäjien työttömyyskassan (SYT) ansiopäivärahalaskureita siten, että ansiopäivärahan laskennallisena perusteena on 2000 €/kk bruttopalkka, ennakopidätysprosentin ollessa 9 % (YTK 2019; SYT 2015). Taulukoissa ei ole huomioitu työmarkkinatuen osuutta, koska kyseessä on tarveharkintainen työttömyysetuus.

TAULUKKO 1. Työttömyysetuus yritystoiminnan jatkuessa

	YTK palkansaaja	SYT yrittäjä
Kuukausitulo (brutto/kk)	2000,00	2000,00
	↓	↓
Ansiopäiväraha (brutto/kk)	1245,06	0,00
Peruspäiväraha (brutto/kk)	696,60	0,00

TAULUKKO 2. Työttömyysetuus yritystoiminnan päättyessä

	YTK palkansaaja	SYT yrittäjä
Kuukausitulo (brutto/kk)	2000,00	2000,00
	↓	↓
Ansiopäiväraha (brutto/kk)	1245,06	1283,12
Peruspäiväraha (brutto/kk)	696,60	696,60

4.6 Yrittäjän asumistuki

Kansaneläkelaitoksen maksama yleinen asumistuki on asumisperusteinen sosiaaliturvan tukimuoto, jota voidaan myöntää valtion varoista pienituloisille Suomessa asuville yksinasujille tai samassa asunnossa pysyvästi asuville ruokakunnille. Yleisen asumistuen saamisedellytyksenä on mm. ruokakunnan kuukausitulojen vähäisyys, sekä asunnon kelvollisuus asuinkäyttöön. Asumistukea voidaan maksaa Suomessa sijaitsevan vuokra-asunnon, asumisoikeusasunnon, tai omistusasunnon kohtuullisista asumismenoista. Asumiskustannuksina huomioidaan vuokran tai vastikkeiden lisäksi mahdolliset erilliset lämmityskustannukset ja vesimaksut. Asumiskustannuksina otetaan huomioon myös osuus henkilökohtaisten asuntolainojen, sekä asunnon perusparannusta varten otettujen lainojen vuotuisista koroista. Asumistuki ei siis kata ruokakunnan kaikkia asumismenoja, vaan osa asumiskustannuksista on aina maksettava itse. Asumistuen omavas-

tuuosuus määräytyy asunnon sijaintikunnan ja ruokakunnan jäsenmäärän mukaan, sekä ruokakunnan yhteenlaskettujen kuukausittaisten bruttotulojen perusteella. (Mattila 2013, 275–277.)

Toisin kuin palkansaajilla, yrittäjän asumistuki ei määräydy todellisten tulojen mukaan, vaan yrittäjän itsensä arvioiman YEL-vakuutuksen työtulon perusteella. Yrittäjän todellisilla työtuloilla tai pääomatuloilla ei siis ole asumistuen kannalta merkitystä, vaan yrittäjän asumistuen määrä lasketaan ainoastaan yrittäjän kuluvan vuoden YEL-työtulon perusteella. Asumistuki myönnetään pääsääntöisesti aina vuodeksi eteenpäin, eikä esim. lyhytkestoisen tai väliaikaisen työttömyyden ajaksi. (Suomen yrittäjien työttömyyskassa n.d.)

Taulukon 3, 4 ja 5 avulla voidaan verrata palkansaajan ja yrittäjän yleisen asumistuen määrää yritystoiminnan keskeytystilanteessa. Taulukoissa on käytetty Kelan yleisen asumistuen laskuria siten, että taulukossa 3 asumistuen laskennallisena perusteena on palkansaajan peruspäiväraha 696,60€/kk lomautuksen ajalta, taulukossa 4 palkansaajan ansiosidonnainen päiväraha 1245,06€/kk (kts. taulukko 1), ja taulukossa 5 vastaavasti yrittäjän YEL-työtulon taso 2000,00€/kk, yrittäjän todellisten kuukausibruttotulojen ollessa kuitenkin 0,00€/kk. Kaikissa taulukoissa asumistuen perusteena on Tampereen kaupungissa sijaitseva osakeasunto, jonka vastike on 270,00€/kk, erillinen vesimaksu 18€/kk/hlö, ja asuntolainan korko 173,49€/kk. Ruokakunta pitää sisällään yhden aikuisen ihmisen. (Yleisen asumistuen laskenta n.d.)

TAULUKKO 3. Asumistuki laskelma 1

PALKANSAAJA 1	
Asunnon sijaintikunta	Tampere
Asumismuoto	Osakeasunto
Aikuisia	1
Lapsia	0
Peruspäiväraha brutto/kk	696,6
Vastike	270
Erillinen vesimaksu	18
Asuntolainan korko/kk	173,49
YLEINEN ASUMISTUKI	<u>295,18/kk</u>

TAULUKKO 4. Asumistuki laskelma 2

PALKANSAAJA 2	
Asunnon sijaintikunta	Tampere
Asumismuoto	Osakeasunto
Aikuisia	1
Lapsia	0
Ansiopäiväraha brutto/kk	1245,06
Vastike	270
Erillinen vesimaksu	18
Asuntolainan korko/kk	173,49
YLEINEN ASUMISTUKI	<u>110,71</u>

TAULUKKO 5. Asumistuki laskelma 3

YRITTÄJÄ	
Asunnon sijaintikunta	Tampere
Asumismuoto	Osakeasunto
Aikuisia	1
Lapsia	0
YEL-vakuutuksen taso brutto/kk	2000
Todellinen kuukausitulo brutto/kk	0,00
Vastike	270
Erillinen vesimaksu	18
Asuntolainan korko/kk	173,49
YLEINEN ASUMISTUKI	<u>0,00/kk</u>

Taulukosta 5 voidaan havaita selkeä epäkohta yrittäjän asumistuen määräytymisessä: koska yrittäjän asumistuki määräytyy yrittäjän vuosittain ilmoittaman arvioidun YEL-työtulon perusteella, eikä todellisten työtulojen mukaan, yrittäjällä ei ole mahdollisuuksia saada asumistukea yritystoiminnan keskeytyessä. YEL-työtulon tasoa ei voi takautuvasti muuttaa, vaikka yrittäjän tulot vähenisivät huomattavasti tai jopa lakkaisivat kokonaan useamman kuukauden ajaksi.

Tavanomaisesta yrittäjän asumistuen määräytymisestä poikkeava oikeustapaus löytyy kuitenkin vuodelta 2009, jolloin yläkanttiin arvioidun YEL-työtulon sijasta asumistuen laskennassa käytettiin lopulta työmarkkinatuen suuruista tuloa. Tapauksessa oli kyse yrittäjästä, joka oli tunnollisesti maksanut yrittäjäeläkettään arvioidun työtulonsa mukaisesti, vaikka muuttunut elämäntilanne oli vaikuttanut yrittäjän todellisiin tuloihin heikentäen niitä merkittävästi. Yrittäjän hakiessa asumistukea, Kela eväsi hakemuksen YEL-työtuloon vedoten. Yrittäjä valitti asiasta

sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan, joka teki ratkaisun, ettei Kelan päätös ollut lainmukainen, vaan asumistuki tuli maksaa yrittäjälle määrittäen työtuloksi työmarkkinatuen suuruinen tulo. Yrittäjä ei ollut kuitenkaan tyytyväinen sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan antamaan ratkaisuun, vaan katsoi, että hänen todelliset kuukausittaiset tulonsa olivat alle työmarkkinatukea vastaavan tulon, ja teki päätöksestä uuden valituksen muutoksenhakulautakuntaan. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta hylkäsi valituksen, joten yrittäjä haki vielä muutosta päätökseen vakuutusosoikeudelta, vakuutusosoikeuden kuitenkin pysyttäytyessä muutoksenhakulautakunnan ratkaisussa. (Finlex 1.4.2009/5579:2008; Ylehti 2009.)

Huomionarvoista sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätöksessä on se, että lautakunta määräsi laskettavaksi yrittäjän tulot työmarkkinatuen suuruiseksi asumistukihakemuksen käsittelyssä, koska yrittäjän todelliset työtulot olivat ratkaisevasti alentuneet verrattuna arvioidun YEL-työtulon tasoon. Vaikka laki yleisestä asumistuesta (938/2014) on uudistunut ko. oikeustapauksen jälkeen, ja lakiin on tuotu säännös yrittäjän asumistuen määräytymisestä yrittäjän eläkelain vahvistetun työtulon perusteella, voitaisiin pitää kohtuullisena, että tilanteessa jossa yrittäjän tulot lakkaavat todistettavasti kokonaan, yrittäjän asumistukihakemus käsiteltäisiin edes työmarkkinatuen suuruisten tulojen mukaisesti, eikä aiemmin arvioidun YEL-työtulon perusteella. Taulukko 6 havainnollistaa yrittäjän asumistuen määrän muutoksen, jos asumistuen laskenta suoritettaisiin edellä mainitulla tavalla. Asumistukea muuten määrittävät perusteet on pysytetty samoina kuin taulukoissa 3, 4 ja 5.

TAULUKKO 6. Asumistuki laskelma 4

YRITTÄJÄ	
Asunnon sijaintikunta	Tampere
Asumismuoto	Osakeasunto
Aikuisia	1
Lapsia	0
YEL-vakuutuksen taso brutto/kk	2000
Todellinen kuukausitulo brutto/kk	0,00
työmarkkinatuen suuruinen tulo/kk	696,60
Vastike	270
Erillinen vesimaksu	18
Asuntolainan korko/kk	173,49
YLEINEN ASUMISTUKI	<u>295,18/kk</u>

Asumistuen eriarvoisten määrätymisperusteiden lisäksi yrittäjän asumistuki on nostanut viime vuosina toisenkinlaista kritiikkiä, sillä on tullut esille, että osa yrittäjistä ”pelaa” YEL-työtulonsa kanssa siten, että jopa erittäin hyvinkin tienaat yrittäjät voivat olla oikeutettuja asumistukeen. Vaikka yrittäjän työtulon tulisi vastata yrittäjän työpanosta, voi yrittäjä arvioida vuosittain oman YEL-työtulonsa tason niin korkeaksi tai matalaksi kuin itse haluaa, ja sillä tavoin hyvätuloinenkin yrittäjä kykenee maksattamaan valtion kassasta osan asumiskuluistaan.

4.7 Yrittäjän toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaalihuollon harkinnanvarainen ja viimesijainen toimeentuloturvan muoto, mitä säätelee laki toimeentulotuesta (1412/1997). Jokaisella Suomen lainkäyttöpiirissä olevalla yksilöllä ja perheellä on oikeus toimeentulotukeen, jos omat tai perheen varat ja tulot eivät riitä turvaamaan ihmisarvoista elämää, eikä välttämätöntä toimeentuloa. Mitään ihmisryhmää ei saa siten rajata toimeentulotuen ulkopuolelle, jos tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Oikeus toimeentulotukeen syntyy kuitenkin vain, jos toimeentuloa ei voi saada ansiotyöllä tai yrittäjätoiminnalla, muilla toimeentuloa turvaavilla etuuksilla, henkilön omilla tuloilla ja varoilla, tai elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla. (Arajärvi 2011, 242–246.)

Etuuden viimesijaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilön tulee ennen toimeentulotuen hakemista anoa ensin kaikkia muita ensisijaisia toimeentuloturvan etuuksia joihin hänellä saattaa olla oikeus, kuten työttömyysturvaetuutta, eläkettä, asumistukea, sairauspäivärahaa, elatustukea, lastenhoidontukea, opintotukea tai vanhempainpäivärahaa. Jos saatujen ensisijaisten etuuksien jälkeen varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, saattaa hakija olla oikeutettu toimeentulotukeen. Toimeentulotuki on lähtökohtaisesti tarkoitettu lyhytaikaiseksi taloudelliseksi etuudeksi, jonka tehtävä on turvata vain väliaikaisesti yksilön tai perheen toimeentuloa, auttaa tilapäisten talousvaikeuksien yli, ja edistää itsenäistä selviytymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17–18; Kansaneläkelaitos n.d.)

Toimeentulotuki on kuitenkin usein ainoa toimeentuloturvan muoto, joka yrittäjällä on käytettävissään yrityksen liiketoiminnan keskeytyessä, jos yrittäjä päättää jatkaa yritystoimintaa keskeytyksestä huolimatta. Niin kuin aiemmissa luvuissa on jo todettu, yritystoiminnan jatkuessa yrittäjä ei ole oikeutettu työttömyysetuuteen, ja usein arvioitu YEL-työtulo epää yrittäjän mahdollisuuden yleiseen asumistukeen.

4.7.1 Toimeentulotuen kokonaisuus

Toimeentulotuki muodostuu kolmesta eri osasta: perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuki koostuu perusosasta ja perusmenoista, ja se käsittää välttämättömän ravinnon ja asumisen järjestämisen. Myönnettävän perustoimeentulotuen määrä määräytyy toimeentulolain (1412/1997) 7 §:ssä määriteltujen menojen, ja henkilön tai perheen käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotuksesta. (Toimeentulotuki 2019, 2.)

Perustoimeentukea haetaan Kelalta, kun taas vastuu täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulosta kuuluu kunnille. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää kattamaan kohtuullisia asumisesta aiheutuvia, muihin kuin perusmenoihin lukeutuvia kustannuksia, sekä erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia menoja. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoitus on lisätä sosiaalista turvallisuutta, kannustaa itsenäiseen ja omatoimiseen suoriutumiseen, sekä ennaltaehkäistä ylivelkaantumista ja syrjäytymistä. (Toimeentulotuki 2019, 1-3.)

4.7.2 Toimeentulotuen saamisedellytykset

Saadakseen perustoimeentulotukea, 17- 64 vuotiaan etuuden hakijan on ilmoitettava työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon, ellei hän ole jo palkansaaja tai yrittäjä, päätoiminen opiskelija, tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi esteellinen vastaanottamaan työtä (1412/1997:2a). Toimeentulotukilaki ei kuitenkaan määrittele tarkemmin yrittäjää tai yritystoimintaa, lähtökohtaisesti katsotaan

että ainakin YEL- ja MYEL-vakuutetut etuuden hakijat ovat yrittäjiä (Toimeentulotuki 2019, 42).

Kela selvittää yrittäjän oikeuden toimeentuloturvaan yrittäjän tuloseselvityksellä, jonka oheen tulee liittää mahdollinen päätös starttirahasta, tilinpäätösasiakirjat viimeiseltä tilikaudelta, yrityksen tiliotteet edeltävältä kolmelta kuukaudelta, sekä jäljennös yrityksen viimeisimmästä veroilmoituksesta. Kela voi käyttää etuuspäätöksen myöntämiseen tai epäämiseen Kelalla jo ennestään olevia tietoja hakijasta tai hakijan yritystoiminnasta, tai pyytää lisäselvitystä hakemukseen. (Toimeentulotuki 2019, 43, 47–48.)

Koska kaiken yritystoiminnan tavoitteena on tuottaa voittoa, kannattavuus on myös yritystoiminnan, tai pikemminkin yrittäjän, elinehto yrittäjän hakiessa täysimääräistä perustoimeentulotukea. Toimeentulotuella, aivan kuin muillakaan sosiaalietuuksilla, ei ole tarkoitus kattaa yritystoiminnan taloudellisia riskejä eikä tukea kannattamatonta liiketoimintaa. Yrittäjällekin toimeentulotukea voidaan myöntää vain lyhytaikaisesti, tavallisesti 3-6 kuukauden ajanjaksoksi (järjestelyaika), jonka aikana yritystoiminnan kannattavuus tulisi kasvaa siinä määrin, että yrittäjä tulisi toimeen yritystoiminnasta saaduilla tuloilla. Yritystoimintaa voidaan pitää kannattavana, jos yrittäjä saa siitä osapuilleen saman verran tuloja kuin mikä on peruspäivärahan määrä. (Toimeentulotuki 2019, 45.)

4.7.3 Toimeentulotuen perusosan alentaminen

Jos järjestelyajan jälkeenkin yrittäjä ei saa kohtuullista toimeentuloa yritystoiminnastaan, eikä ole halukas lopettamaan kannattamatonta liiketoimintaa, voidaan katsoa että yrittäjä on jatkamalla pitkään kannattamatonta yritystoimintaansa lyönyt laimin velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan ja kieltäytynyt työstä. Kela voi tällaisissa tilanteissa alentaa yrittäjän toimeentulotuen perusosaa 20–40%:lla (1412/1997:10). Perusosan alentamista harkitaan kuitenkin aina tapauskohtaisesti, sillä se ei saa johtaa kohtuuttomuuteen, eikä yrittäjää voida pakottaa lopettamaan yritystoimintaansa. (Toimeentulotuki 2019, 45–46.)

Konkreettisenä esimerkkinä toimeentulotuen perusosan alentamisesta 20 %:lla löytyy Turun hallinto-oikeuden ratkaisu vuodelta 2000 tapauksessa, jossa yrittäjä oli aikavälillä 1/1998-4/1999 jatkanut kannattamatonta yritystoimintaansa saamatta siitä kuitenkaan toimeentuloa (Turun HAO 13.6.2000 00/0301/2.) Hallinto-oikeus katsoi, että yrittäjä oli laiminlyönyt velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan siitakin huolimatta, että yrittäjä oli ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon, sillä jatkuneen yritystoimintansa vuoksi yrittäjällä ei ollut mahdollisuutta päästä ensisijaisten toimeenturvaetuuksien piiriin. Laiminlyönnillään yrittäjä oli myös aiheuttanut sen, ettei hän tosiasiallisesti ollut työmarkkinoiden käytettävissä, eikä hänelle pystytty tarjoamaan työtä tai muita työvoimapolitiittisia toimenpiteitä. Hallinto-oikeus ratkaisi asian siten, että perusosaa voitiin alentaa 20 prosentilla. Yrittäjälle myönnettiin asiassa valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mutta korkein hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja pysyttäytyi Turun hallinto-oikeuden tekemässä ratkaisussa.

4.7.4 Toimeentulotuen käsittely

Yrittäjän toimeentulotuen käsittelyssä ongelmaksi saattaa muodostua yrittäjän tulojen määrittely, koska esimerkiksi toiminimiyrityksessä elinkeinoharjoittajan ja yrityksen rahat ovat yhteisiä. Pääsääntö kuitenkin on, että kaikki yrityksestä saavat yrittäjän omat tulot huomioidaan käytettävissä olevina tosiasiallisina tuloina, huomioitaviin tuloihin luetaan lähtökohtaisesti palkat, starttiraha, yksityisnostot, käyttö- ja kulukorvaukset, luontoisedut, päivärahat sekä mahdolliset kilometrikorvaukset. Etuuskäsittelyssä tulisi huomioida myös se, että yrittäjän mahdollisuus tulojen nostamiseen yrityksestä vaihtelee yritysmuotojen välillä. (Toimeentulotuki 2019, 52.)

Toimeentulotuen käsittelyssä selvitetään yrittäjän tulojen ohella yrittäjän käytettävissä olevat tosiasialliset ja mahdollisesti realisoitavissa olevat varat niin Suomessa, kuin ulkomaillakin. Etuuskäsittelijän realisoitavaksi katsoma omaisuus tulee myydä määräajassa, ja määräajalle myönnetty toimeentulotuki voidaan periä takaisin myydystä omaisuudesta saaduista tuloista. Yrittäjän tulee myös likvidoida itsenäisen toimeentulon hankkimiseksi mahdolliset säästötileillä olevat

säästöt, rahasto-osuudet, säästövakuutukset ja arvopaperit. Tarkoituksenmukaista ei ole kuitenkaan vaatia realisoitavaksi sellaista omaisuutta, joka on tarpeen yrittäjän toimeentulon turvaamiseksi. Toimeentulotuen varojen käsittelyssä ei huomioida yrittäjän käytössä olevaa vakinaista asuntoa tarpeellisine asuinirtaimistoineen, olennaisia työ- tai opiskeluvälineitä, alle 18-vuotiaan lapsen varoja siltä osin kuin ne ylittävät hänen perusosansa ja muut perusmenonsa, tai muita varoja joiden katsotaan olevan tarpeen jatkuvan toimeentulon turvaamiseksi. Yrittäjän henkilökohtaisessa omistuksessa olevaa autoa ei tulisi huomioida yrittäjän varoina, jos auto on välttämätön työ- tai kulkuväline työssäkäynnin, kulkuyhteyksien tai muun vastaavan syyn perusteella. (Toimeentulotuki 2019, 95–97.)

Toimeentulotuen hakemus tulee käsitellä Kelassa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta Kelaan, ja epäselvissä hakemuksissa Kelan on pyydettävä lisäselvitystä hakemukseen seitsemän arkipäivän kuluessa. Jos toimeentulotuen tarve on välttämätön ja kiireellinen, hakemus tulee käsitellä saapumispäivänä, tai saapumispäivää seuraavana arkipäivänä. (1412/1997:14.) Perustoimeentulohakemus voidaan kuitenkin hylätä jos yrittäjän varoista ja tuloista tehty laskelma osoittaa, että yrittäjän yhteenlasketut tulot ja varat ovat suuremmat kuin hänen etuuslaskelmassa huomioitavat menonsa (Toimeentulotuki 2019, 168).

Yrittäjän toimeentulotuen problematiikka ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan tulojen ja varojen määrittämiseen, tai toimeentulotukihakemuksen kireään käsittelyaika-tilaan. Kuka osaa definioida, mikä on riittävä toimeentulon taso, kelvollinen elämänlaatu, tai kohtuullinen elintaso? Toimeentulotukeen liittyvä lainsäädäntö on puutteellinen ja rajojen asettaminen tästä syystä tulkinnanvaraista. Käytännöt ja linjaukset eri sosiaalivirkailijoiden välillä saattaa vaihdella, mikä taas vaarantaa sosiaaliturvassa keskeisen yhdenvertaisuusperiaatteen. Jos yrittäjältä evätään yrittäjäaseman vuoksi työttömyysturvan mahdollisuus, ja asumistuki yläkanttiin arvioidun YEL-työtulon perusteella, ei yrittäjälle jää muuta mahdollisuutta, kuin hakeutua viimesijaisen toimeentuloturvan piiriin. Vaikka toimeentulotuen tulisi ainoastaan paikata ensisijaisten tukimuotojen jättämiä aukkoja Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä, on se lopulta ainoa toimeentuloturvan muoto, joka suojelee

yrittäjää köyhyydeltä yritystoiminnan keskeytyessä, ja turvaa yksilön jonkinasteisen toimeentulon.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjäyys tuovat aina mukanaan riskejä, joista johtuvaa epävarmuutta yrittäjä kantaa mukanaan koko yrityksen elinkaaren ajan. Yritystoimintaan liittyvien riskien kirjo on runsas ja moninainen, mutta riskienhallinnan eri keinoin yrittäjä voi pyrkiä välttämään tai pienentämään yrityksen toimintaan kohdistuvia uhkia. Kaikkia riskejä yrittäjä ei ennakkoinnista huolimatta pysty välttämään, ja niiden toteutuessa yrittäjän tulisi voida luottaa viimekädessä hyvinvointivaltiomme sosiaaliturvajärjestelmään. Perusoikeuksiemme takaaman sosiaaliturvan ei tulisi olla kenellekään riski, ei edes yrittäjälle.

Yrittäjän sosiaaliturvaa on parannettu merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana, mutta edelleen järjestelmässä on yrittäjän mentäviä aukkoja, joihin yrittäjä voi pudota tuen tarpeen hetkellä. Yksi taloudellisesti suurimmista haasteista yrittäjälle on tilanne jolloin koko yritystoiminta keskeytyy, ja erityisesti silloin, kun keskeytymisen syy on sellainen, mitä yrityksen vakuutukset eivät kata. Tällöin keskeytymisen seuraukset jäävät yrityksen ja yrittäjän omalle vastuulle, saattaen ajaa yrittäjän taloudellisen ahdingon partaalle.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, mitä sosiaaliturvan keinoja ja tukimuotoja yrittäjällä on käytettävissään yritystoiminnan keskeytyessä, sekä kartoittaa sosiaaliturvajärjestelmään liittyviä ongelmia liiketoiminnan keskeytystilanteissa. Työn tehtävänä oli myös tarkastella miten yrittäjän sosiaaliturva toimii käytännön tasolla ja punnita toteutuvatko yrittäjän perusoikeudet liiketoiminnan keskeytystilanteissa.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikkien ihmisten tulisi olla yhdenvertaisia lain edessä (PL 6), ja kaikkia tulisi kohdella samanlaisissa olosuhteissa samanarvoisesti. Työn kerryttämästä tutkimustiedosta voi tehdä johtopäätöksen, että yrittäjällä on teoriassa yhtäläinen oikeus Suomen perustuslain, ja siten myös perusoikeuksien takaamiin toimeentuloturvan eri etuuksiin yritystoiminnan keskeytyessä, kuin lomautettavalla palkansaajallakin, mutta etuuksien myöntämisedellytykset ja laskennalliset perusteet eroavat palkansaajien ja yrittäjien välillä huomattavasti toisistaan, erityisesti työttömyysetuuksien ja asumistuen kohdalla.

Saadakseen työttömyysetuutta työnantajansa yritystoiminnan keskeytyessä lomautetun palkansaajan tulee ilmoittautua TE-palveluissa työttömäksi työnhakijaksi, jonka jälkeen palkansaaja on oikeutettu työttömyysetuuteen. Yrittäjän tulee sitä vastoin toimittaa TE-toimistolle luotettava todistus yritystoiminnan päätymisestä, tai lopettaa koko yritys päästäkseen työttömyysturvan piiriin, sillä itsensä lomauttamisen mahdollisuutta työttömyysturva ei tunne yrittäjien kohdalla. Voidaanko siis pitää yleisesti hyväksyttävänä, että normaaliolosuhteissa riittävässä määrin kannattava yritys joudutaan lopettamaan määräaikaisen liiketoiminnan keskeytymisen vuoksi, jotta yrittäjä pääsisi ensisijaisena etuutena pidettävän työttömyysturvan piiriin, varsinkin jos yritystoiminnan keskeytyminen johtuu yrittäjästä tai yrityksestä riippumattomasta syystä? Jos yrittäjä joutuu lopettamaan yritystoimintansa saadakseen väliaikaista taloudellista apua yhteiskunnalta, menettää yrittäjä elinkeinonsa, yrityksen mahdolliset työntekijät työpaikkansa, ja yrityksestä saatu yhteiskunnan kokonaisetulo lakkaa.

Yrittäjän työttömyysturvaa palkansaajiin nähden voisi pyrkiä yhdenvertaistamaan esimerkiksi tarjoamalla yrittäjälle kerran yrityksen elinkaaren aikana tilaisuus päästä määrääjäksi suoraan työttömyysturvan etuuksien piiriin yritystoiminnan keskeytyessä, edellyttäen kuitenkin että liiketoiminnan keskeytyminen on tapahtunut todistettavasti yrittäjästä itsestään, tai yrityksestä riippumattomasta syystä. Vaikka työttömyysetuudella ei ole tarkoitus korvata yrittäjäriskiä lukeutuvaa yrittäjätulon vähäisyyttä tai olemattomia tuloja, tämä malli yhdenvertaistaisi ja yhtenäistäisi samassa tilanteessa olevien yrittäjien ja palkansaajien asemaa lain edessä, eikä edellyttäisi koko yrityksen lopettamista.

Yrittäjän asumistuen kohdalla esille nousseiden epäkohtien perusteella voidaan todeta, että yrittäjän asumistuen määrittäminen kaipaavaa yhtä lailla päivitystä. Nykyinen lainsäädäntö suo hyvätuloisellekin yrittäjälle mahdollisuuden omanlaisensa etuushuijaukseen, ja vastaavasti aidosti pienituloisten, tai jopa tulottomien yrittäjien asumista ei tueta arvioidun YEL-työtulon perusteella. Jotta asumistuen myöntämisen perusteet olisivat yhdenvertaisia palkansaajiin nähden, tulisi asumistuen laskennassa huomioida yrittäjän todelliset kuukausitulot YEL-työtulojen sijaan, jotta rehellisesti tuen tarpeessa olevat pienituloiset yrittäjät saisivat yhdenvertaisesti tukea asumismenoihinsa. Erityisesti palkkaa nostavien yrittäjien

todelliset kuukausitulot olisi vaivatonta määrittää näin tulorekisterin aikakaudella, joten asumistukijärjestelmän yhdenmukaistaminen ei olisi ollenkaan mahdotonta.

Johtopäätöksenä voi siis todeta, että vaikka yrittäjä on periaatteessa oikeutettu sosiaaliturvan takaamaan toimeentuloturvaan yritystoiminnan keskeytyessä, ei hän kuitenkaan tosiasiallisesti yrittäjän asemassa ole oikeutettu tiettyihin toimeentuloturvan muotoihin, ellei yrittäjä lopeta yritystään ja päättää YEL-vakuutustaan. Saamatta toimeentuloa ensisijaisiksi määritellyistä etuuksista yrittäjän täytyy turvautua toimeentulotukeen viimesijaisena toimeentuloturvan muotona, vaikka yrittäjä olisikin tunnollisesti maksanut yrittäjän sosiaaliturvan määrittävää yrittäjäläkettä arvioidun työtulonsa perusteella. Yrittäjällä on siis tavallaan oikeus perusoikeuksien suojaamaan sosiaaliturvaan, mutta ei yhdenvertaisia edellytyksiä niiden hyödyntämiseen yritystoiminnan keskeytyessä palkansaajiin verrattuna, mikä saattaa yrittäjät ja palkansaajat eriarvoiseen asemaan. Kaikkea tätä voidaan pitää laajana yhteiskunnallisena epäkohtana erityisesti aikana, jolloin uusien yritysten ja yrittäjien määrä nousee jatkuvasti. Yrittäjien sosiaaliturvaa tulisi edelleen jatkuvasti kehittää ja pyrkiä saamaan lähemmäs palkansaajien sosiaaliturvaa, jotta yhdenvertaisen kohtelun periaate toteutuisi.

Opinnäytetyön aihe on ollut varsin haastava huolimatta aiemmasta perehtymisestä aiheeseen käytännön kokemukseni kautta. Mielestäni olen omasta kokemuksestani huolimatta pystynyt pitämään opinnäytteessä tieteellisessä tutkimuksessa vaadittavan riittävän objektiivisuuden ja avoimuuden. Oikeuden ja oikeuden soveltamisen tutkijan ominaisuudessa minun on kuitenkin tullut kyseenalaistaa Suomen sosiaaliturvajärjestelmän nykytilaa, ja tuoda esiin ongelmia ja epäkohtia, mitä tämän hetkisestä järjestelmästä tutkimukseni perusteella löytyy liittyen yrittäjän sosiaaliturvaan. Katson myös käyttäneeni riittävän ajantasaista ja validia lähdetietoa, mikä koostuu suurelta osin aiheeseen liittyvistä lainnormistoista, viranomaislähteistä, juridisesta kirjallisuudesta, sekä muista sallituista lähteistä. Tästä nimenomaisesta aiheesta ei löydy vastaavia opinnäytetöitä tai pro gradu-tutkielmia, aihetta sivuavia yrittäjän sosiaaliturvaan tai yrityksen lopettamisprosessiin liittyviä opinnäytteitä ja lopputöitä olisi sitä vastoin saatavilla, joten koen työni kerryttämän tiedon olevan merkityksellistä etenkin kasvavan korjausrakentamisen alkavalla vuosikymmenellä.

Opinnäytteeseen oli tarkoitus sisällyttää kysely- tai haastattelumuotoinen empiirinen osuus, mutta saavutettujen yrittäjien määrä, joiden vastaukset olisivat olleet kontekstissa opinnäytetyön aiheeseen nähden, oli riittämätön. Empiirinen tutkimus aiheesta olisikin varteenotettava ajatellen jatkotutkimusta, samoin tutkimuksen ulottaminen esim. pienituloisiin yrittäjiin, jotka yritystoimintansa jatkumosta huolimatta rämpivät samassa sosiaaliturvan suossa, kuin liiketoiminnan keskeytymisen kohdanneet yrittäjät. Olisin toivonut pystyneeni pureutumaan työssäni syvemmälle siihen, miksi ja millä perustein yrittäjän toimeentuloturvan saamisperusteet eroavat palkansaajien vastaavista, mutta opinnäytetyön rajattu pituus, ja työn tekemiseen varattu aika tekivät tämän mahdottomaksi toteuttaa. Toivon kuitenkin, että tämä opinnäytetyö tuo apua ja lisäinformaatiota niin työn toimeksiantajalle, kuin sen jokaiselle yksittäiselle lukijallekin.

LÄHTEET

Akavan erityisalajat. N.d. Freelance-työ. Luettu 17.8.2019. https://www.akavanerityisalajat.fi/nain_vaikutamme/ammattinharjoittaja_ja_yrittaja_jasenena/freelance-tyo

Asioiden käsittelyajat. 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 30.10.2019. <https://toimistot.te-palvelut.fi/varsinais-suomi/kasittelyajat>

Asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599.

Arajärvi P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Helsinki: Talentum Media Oy ja tekijä.

Bisnes.fi. N.d. Kevytyrittäjäyys. Luettu 18.8.2019. <https://bisnes.fi/kevytyrittajyyys/>

Eduskunnan oikeusasiamies. N.d. Luettu 28.9.2019. <https://www.oikeusasiamies.fi/fi>

Eduskunta. 2018. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano. Julkaistu 22.3.2018. Luettu 8.10.2019, <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/EU-sosiaalisten-oikeuksien-pilari-toimeenpano.aspx>

Eläketurvakeskus. 2019. Yrittäjän vakuutus perustuu YEL-työtuloon. Julkaistu 4.4.2019. Luettu 26.8.2019. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elaketurva/elaketurvan-kattavuus-ja-vakuuttaminen/yel-yrittajat/>

Euroopan komissio. 2018. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari. N.d. Luettu 8.10.2019, https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_fi

Euroopan Unionin virallinen lehti. 2012. Euroopan unionin perusoikeuskirja. Julkaistu 26.10.2012. Luettu 4.10.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=FI#d1e780-393-1>

Eurooppatiedotus. 2019. Suomen tie jäsenyyteen. N.d. Luettu 3.10.2019. <https://eurooppatiedotus.fi/suomi-ja-eu/suomen-tie-jasenyteen/>

Hallberg P., Karapuu H., Ojanen T., Scheinin M., Tuori K. & Viljanen V. 2004. Perusoikeudet. Päivitetty 13.1.2010. Alma Talent Oy. Luettu 22.9.2019. Vaatii käyttöoikeuden. [https://fokus-almatalent-fi.libproxy.tuni.fi/teos/FAIB-CXJTB#kohta:l\(\(20\)JOHDANTO\(:1.\(\(a0\)Perusoikeusj\(\(e4\)rjestelm\(\(e4\):Perusoikeuksien\(\(20\)tarkoitus\(:Perusarvojen\(\(20\)vahvistaminen\(:Oikeus\(\(20\)ja\(\(20\)arvot/piste:t101](https://fokus-almatalent-fi.libproxy.tuni.fi/teos/FAIB-CXJTB#kohta:l((20)JOHDANTO(:1.((a0)Perusoikeusj((e4)rjestelm((e4):Perusoikeuksien((20)tarkoitus(:Perusarvojen((20)vahvistaminen(:Oikeus((20)ja((20)arvot/piste:t101)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta HE 161/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta HE 309/1993

Ihmisoikeuskeskus. 2019. Perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Luettu 30.9.2019. <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeudet/perus-ja-ihmisoikeudet-suomessa/>

Ihmisoikeuskeskus. N.d. Ihmisoikeudet YK:ssa. Päivitetty 2019. Luettu 30.9.2019. https://ihmisoikeuskeskus-fi-bin.directo.fi/@Bin/eadc69146969d582e143fa802ccc15ff/1569862963/application/pdf/4164049/YKn%20%20ihmisoikeusja%cc%88rjes-telma%cc%88%2011102016_small.pdf

Ihmisoikeusliitto. Euroopan neuvostolta toistuvasti kritiikkiä Suomen perusturvan liian alhaisesta tasosta. Julkaistu 15.6.2018. Luettu 3.10.2019. <https://ihmisoikeusliitto.fi/euroopan-neuvostolta-kritiikkiä-suomen-perusturvan-liian-alhaisesta-tasosta/>

Kansaneläkelaitos. 2019. Suomen sosiaaliturva. Sivu päivitetty 17.1.2019. Viimeksi muokattu 1.10.2019. Luettu 14.10.2019. <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>

Kansaneläkelaitos. 2018. Peruspäiväraha. Viimeksi muokattu 23.8.2019. Luettu 18.10.2019. <https://www.kela.fi/peruspaivaraha?inheritRedirect=true>

Kansaneläkelaitos. 2017. Muut sosiaalietuudet ja työttömyysetuus. Sivu päivitetty 7.4.2017. Viimeksi muokattu 2.5.2019. Luettu 14.10.2019. <https://www.kela.fi/muut-sosiaalietuudet-ja-tyottomyysetuus>

Kansaneläkelaitos. 2017. Työmarkkinatuki. Sivu päivitetty 7.4.2017. Viimeksi muokattu 23.8.2019. Luettu 18.10.2019. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>

Kansaneläkelaitos. 2019. Toimeentulotuki. Julkaistu 1.10.2019. Luettu 19.10.2019. <https://www.kela.fi/documents/10192/3464829/Toimeentulotuki.pdf>

Kansaneläkelaitos. N.d. Toimeentulotuki. Luettu 19.10.2019. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki>

Karttunen T., Laasanen H., Sippel L., Uitto T. & Valtonen M. 2014. Juridiikan perusteet. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

KELA peruspäiväraha. 2019. Kansaneläkelaitos. Julkaistu 29.10.2019. Luettu 1.11.2019. <https://www.kela.fi/documents/10192/3239584/Perusp%C3%A4iv%C3%A4raha.pdf>

Keinänen A., Kolehmainen A., Myrsky M., Määttä T., Tolvanen M. & Väättä U. 2012. Oikeudellisen ajatusten perusteita. Oikeustieteiden pääsykoekirja 2012. Luettu 4.9.2019. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0766-0/urn_isbn_978-952-61-0766-0.pdf

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. 2017. Onko kevytyrittäjä yrittäjä vai palkansaaja?. Artikkel. Julkaistu 28.4.2017. Luettu 18.8.2019. <https://www.ilmarinen.fi/uutishuone/arkisto/2016/kevytyrittaja/>

Kiinteistölehti. Hienonen Virpi. 2017. Liikehuoneistot putkiremontissa. Julkaistu 30.5.2017. Luettu 26.8.2019. <https://www.kiinteistolehti.fi/liikehuoneistot-putkiremontissa/>

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389.

Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412.

Lainkirjoittajan opas. N.d. Valtiojärjestyksen perusteet. Luettu 21.9.2019. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/2-valtiojarjestyksen-perusteet/2-1/>

Maatalousyrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1280.

Mattila, Y. 2013. Toimeentuloturva. 2. uudistettu painos. FINVA.

Ojanen, T. 2009. Johdatus perus- ja ihmisoikeusjuridiikkaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Oikeusministeriö. N.d. Perustuslaki. Luettu 21.9.2019. <https://oikeusministerio.fi/perustuslaki>

Osaavayrittäjä. N.d. Yritystoiminta. Luettu 13.8.2019. <http://www.tieto.osaavayrittaja.fi/yrittaejaeksi-ryhtyminen>

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2018. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön purkaminen selvitysmenettelyllä. Päivitetty 2.1.2018. Luettu 18.10.2019. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/avoinyhtiojaky/lopettamisilmoitus/selvitys.html>

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Ruonala, M. & Pietilä, H. 2015. EU-perusteos. Helsinki: Lönnberg painot.

Saraviita I. 2011. Perustuslaki. Alma Talent Oy ja tekijät. Luettu 22.9.2019. Vaatii käyttöoikeuden. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.libproxy.tuni.fi/teos/BAD-BIXBTEB#kohta:2\(\(20\)luku\(\(20\)Perusoikeudet\(\(20\):2.2\(\(20\)Perusoikeus\(\(e4\)\(\(e4\)nn\(\(f6\)sten\(\(20\)yleiset\(\(20\)tulkintaperiaatteet\(\(20\)ja\(\(20\)rajoitusvaltuudet\(\(20\):2.2.2\(\(20\)Kohde\(\(\(20\)Suomen\(\(20\)alueella\(\(20\)olevat\(\(20\)fyysiset\(\(20\)ja\(\(20\)juridiset\(\(20\)henkil\(\(f6\)t\(\(20\)piste:b1793](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.libproxy.tuni.fi/teos/BAD-BIXBTEB#kohta:2((20)luku((20)Perusoikeudet((20):2.2((20)Perusoikeus((e4)((e4)nn((f6)sten((20)yleiset((20)tulkintaperiaatteet((20)ja((20)rajoitusvaltuudet((20):2.2.2((20)Kohde(((20)Suomen((20)alueella((20)olevat((20)fyysiset((20)ja((20)juridiset((20)henkil((f6)t((20)piste:b1793)

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille. 2. painos. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. N.d. Usein kysyttyä työttömyysturvan yrittäjämääritelmän muuttamisesta. Luettu 14.8.2019. <https://mmm.fi/web/stm/usein-kysyttya-tyottomyysturvan-yrittajamaaritelman-muuttamisesta>

Suomen tasavallan presidentti. 2010. Tasavallan Presidentti Tarja Halosen tervehdyspuhe ihmisoikeusliiton 30-vuotisjuhlissa 12.11.2010. Julkaistu

12.11.2010. Päivitetty 1.3.2012. Luettu 21.9.2019. <https://www.presidentti.fi/halonen/public/defaultccc5.html?contentid=205483&nodeid=41417&contentlan=1&culture=fi-FI>, 12.11.2010, luettu 21.9.2019

Suomen YK-liitto. N.d. Ihmisoikeudet. Luettu 30.9.2019. <http://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. 2019. Kahdesta tulee yksi- AYT-kassa sulautuu SYT-kassaan 1.1.2020. Julkaistu 23.5.2019. Luettu 14.10.2019. <https://syt.fi/kahdesta-tulee-yksi-ayt-kassa-sulautuu-syt-kassaan-1-1-2020/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. 2019. Työttömyysturvajärjestelmä Suomessa. Luettu 22.10.2019. <https://syt.fi/tietoa/tyottomyysturvajarjestelma-suomessa/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Ansiosidonnaisen päivärahan kesto. N.d. Luettu 18.10.2019. <https://syt.fi/yrittajan-tyottomyysturva/kuka-on-oi-keutettu-tyottomyysetuuteen/ansiosidonnaisen-paivarahan-kesto/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Asiointi, käsittelyajat. Luettu 30.10.2019. <https://syt.fi/ukk/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Asumistuki yrittäjälle. Luettu 19.10.2019. <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/yrittajan-sosiaaliturva/yrittajan-toimeentuloturva/pienituloinen-yrittaja/asumistuki>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Milloin yrittäjä katsotaan työttömäksi?. Luettu 28.8.2019. <https://syt.fi/asiantuntijoille/milloin-yrittaja-katsotaan-tyottomaksi/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Päivärahalaskuri. Luettu 28.10.2019. <https://syt.fi/laskurit/>

Suomen yrittäjien työttömyyskassa SYT. N.d. Yritystoiminnan alkaminen ja kassaan liittyminen. N.d. Luettu 15.10.2019. <https://syt.fi/jaseneksi/yritystoiminnan-alkaminen-ja-kassaan-liittyminen/>

Suomen yrittäjät. 2018. Uusia yrityksiä aiempaa enemmän-myös sivutoimisen yrittäjyyden suosio kasvussa. Julkaistu 31.10.2018. Luettu 16.8.2019. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/599049-uusia-yrityksia-aiempaa-enemman-myos-sivutoimisen-yrittajyyden-suosio-kasvussa#e734042a>

Suomen yrittäjät. 2017. Jäikö liikkeesi rakennuspressujen alle? Näin keskeytysvakuutus korvaa. Julkaistu 4.8.2017. Luettu 28.8.2019. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/561221-jaiko-liikkeesi-rakennuspressujen-alle-nain-keskeytysvakuutus-korvaa#e734042a>

Suomen yrittäjät. N.d. Yrittäjyys Suomessa. Päivitetty 28.3.2019. Luettu 16.8.2019. <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/yrittajyys-suomessa-316363>
Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 6/1976.

Tilastokeskus. 2019. Uusien yritysten määrä kasvoi 18 prosenttia loka – joulukuussa 2018. Julkaistu 25.4.2019. Luettu 16.8.2019. https://www.stat.fi/til/aly/2018/04/aly_2018_04_2019-04-25_tie_001_fi.html

Turun HAO 13.6.2000 00/0301/2

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2019. Asioiden käsittelyajat. Luettu 30.10.2019. <https://toimistot.te-palvelut.fi/varsinais-suomi/kasittelyajat>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Yrittäjä ja työttömyysturva. Sivua päivitetty 14.08.2019. Luettu 17.10.2019. https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhaki-jalle/jos_jaat_tyottomaksi/tyottomyysturva/yrittaja_tyottomyysturva/index.html
Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395.

Työsopimuslaki 26.1.2001/55.

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290.

UKKO.fi. Olli Kopakkala. 2018. Onko työelämä murroksessa vai jatkuuko kaikki niin kuin ennenkin?. Julkaistu 26.4.2018. Luettu 16.8.2019. <https://www.ukko.fi/blogi/onko-tyoelama-murroksessa/>

Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja 80/2002.

VaKO: 1.4.2009/5579:2008

Verohallinto. 2019. Palkka ja työkorvaus verotuksessa. Julkaistu 4.1.2019. Luettu 19.8.2019. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-haku-sivu/48037/palkka-ja-ty%C3%B6korvaus-verotuksessa/>

Yleisen asumistuen laskenta. N.d. Kansaneläkelaitos. Luettu 29.10.2019. https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?&lang=fi

Y-lehti. 2009. Yläkanttiin laskettu YEL tuotti pettymyksen. Y-lehti 9/2009. Luettu 31.10.2019. <https://www.y-lehti.fi/arkisto/artikkeli/3042/YI%C3%A4kanttiin+laskettu+YEL+tuotti+pettymyksen>

Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272.

Yrityksen perustaminen.net. N.d. Opas sivutoimiseen yrittäjyyteen. Luettu 31.8.2019. <https://yrityksen-perustaminen.net/sivutoiminen-yrittaja/>

Yrityksen perustaminen.net. N.d. YEL- vakuutus. Luettu 26.8.2019. <https://yrityksen-perustaminen.net/yel-vakuutus-2019/>

Yrityksen perustaminen.net. N.d. Yrityksen lopettaminen. Luettu 15.10.2019. <https://yrityksen-perustaminen.net/yrityksen-lopettaminen/>

Yritysporssi. 2019. Yrityksen lopettaminen – kaikki mitä sinun tulee tietää. Julkaistu 17.1.2019. Luettu 15.10.2019. <https://www.yritysporssi.fi/artikkelit/yrityksen-lopettaminen-kaikki-mita-sinun-tulee-tietaa/157?sfns=mo>

Yritä.fi. N.d.. Yritysmuodot. Päivitetty 11.2.2019. Luettu 19.8.2019.
<https://yritä.fi/yritysmuodot>

YTK. 2019. Päivärahalaskuri. Luettu 28.10.2019. <https://ytk.fi/jos-jaat-tyotto-maksi/paivarahalaskuri>

LIITTEET

Liite 1. POWER POINT – Tammelanpuiston Yrittäjät ry.

1 (18)

2 (18)

ESITYKSEN RAJAUKSIA

- Koskee yritystoiminnan keskeytystilanteita, jotka ovat yrittäjistä tai yrityksen toiminnasta riippumattomia
 painottuu koskemaan erityisesti korjaussaneerauksen aiheuttamia liiketoiminnan keskeytystilanteista
- Rajattu koskemaan ainoastaan yleisimpiä yritysmuotoja ja päätoimisia yrittäjiä
- Koskee perusoikeuksien suojaamaa lakisääteistä sosiaaliturvaa

YRITYSTOIMINNAN KESKEYTYMINEN

KESKEYTYSRISKI

- **Kriittinen yrityksen toiminnalle, aiheuttaa merkittäviä taloudellisia menetyksiä**
 tuotanto/palvelut ei pyöri – yritystoiminnan määrättyt kustannukset juoksevat normaalisti toiminnan keskeytyksestä huolimatta
- **Saattaa johtua alun perin omaisuusvahingosta**
 (putkivuoto, tulipalo, koneen/laitteen rikkoutuminen)
- **Syynä voi olla myös yritystoiminnan muut riippuvuudet**
 → korjausrakentaminen

KORJAUSRAKENTAMINEN YRITYKSEN KESKEYTYSRISKINÄ

- 80 % Suomen rakennuskannasta on rakennettu 1960-luvun jälkeen
 - Rakennustekninen vanheneminen (Rakennuksen laitteilla, rakenteilla ja järjestelmillä oma käyttöikänsä)
 - Rakennuskannan ikä – taloyhtiöissä on toteutettava remontteja
 - Tyypillisimmät remontit: putkiremontti, julkisivuremontti, kattoremontti, ikkunaremontti, parvekeremontti, hissiremontti
 - Lähitulevaisuudessa korjausrakentaminen painottuu etenkin PUTKISANEERAUKSIIN
 - rakennusten putkistot kestävät arviolta 40–50 vuotta

PUTKIREMONTIN HAASTEET

- Saattaa tulla yllätyksenä → asunto-osaakeyhtiölaaki: *”riittävän ajoissa”*
- Ajallinen kesto
- Yleensä liiketilan käyttö mahdotonta putkiremontista johtuvien rakenteiden purkutöiden, vesi- ja sähkökatkosten, sekä melu- ja pölyhaittojen vuoksi.
- Määräaikaiset vuokrasopimukset sitouttavat liikkeenharjoittajan liiketilaan korjaussaneerauksen ajaksi.
- Yritystoiminta vahvasti sidottu liiketoimintaan tarkoitettuun toimitilaan.
- **VAKUUTUS EI KORVAA** korjausrakentamisesta johtuvaa yritystoiminnan keskeytystä.

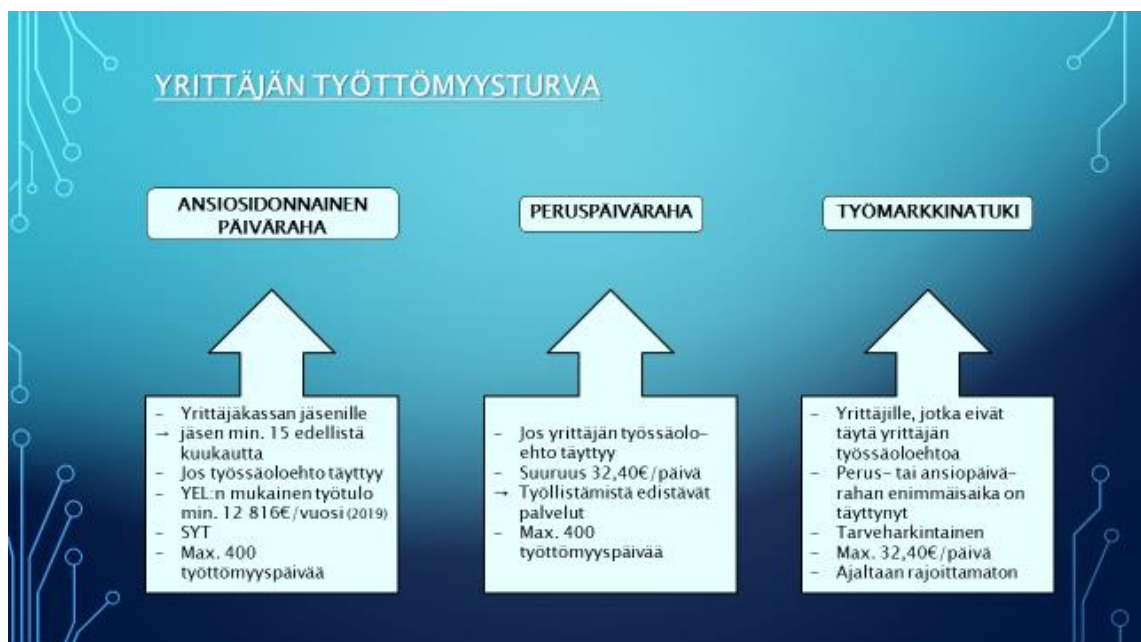
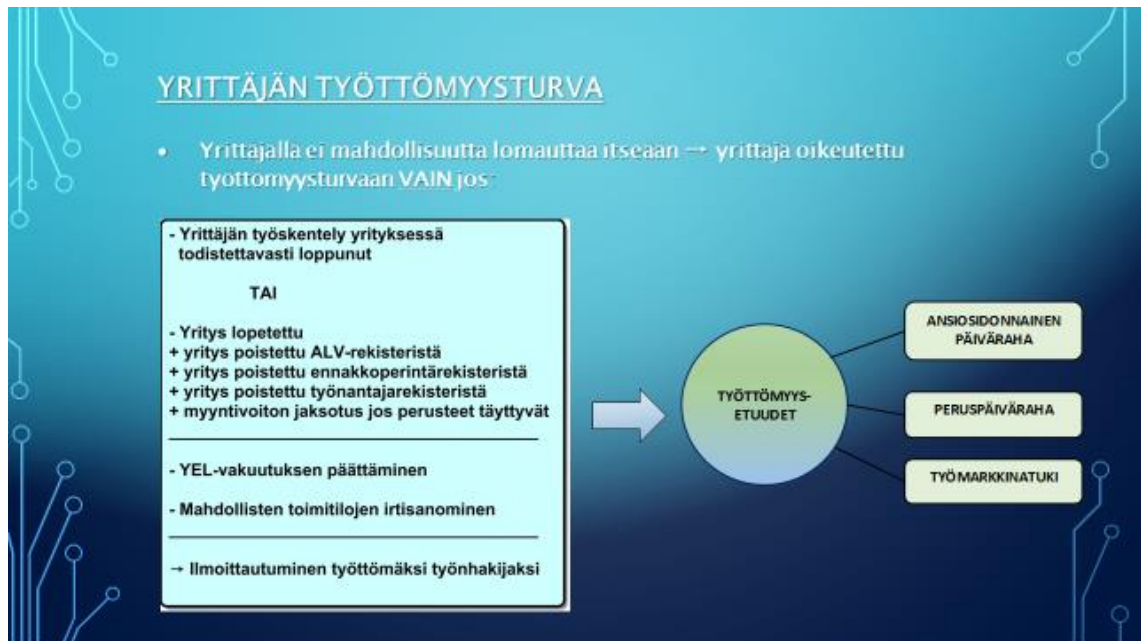
YRITTÄJÄN SOSIAALITURVA

- Sosiaaliturva on perustuslaillinen oikeus – PERUSOIKEUS
 - Turvataan kolmen eri järjestelmän kautta (perustuslaki, EU-oikeus, kansainvälinen oikeus)
 - Muodostuu rahamääräisistä toimeentuloturvan etuuksista, sekä sosiaali- ja terveyspalveluista
 - *Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömyyden toimeentuloon ja huolenpitoon (PL 19.1)*
 - *Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan **työttömyyden**, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella (PL 19.2)*
- Sosiaaliturvajärjestelmän tarkoitus on antaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää suojaa Suomessa vakinaisesti asuville tai työskenteleville yksilöille kaikissa elämänvaiheissa
 - Turvaamis- ja edistämisvelvollisuus JULKISELLA VALLALLA

YRITTÄJÄN SOSIAALITURVA

- Yrittäjän sosiaaliturva pohjautuu YEL-vakuutuksessa ilmoitettuun YEL-työtuloon
 - Vaikuttaa:
 - Työttömyysturvaan
 - Sairauspäivärahaan
 - Vanhempainpäivärahaan
 - Yrittäjän vanhuuseläkkeeseen
 - Työkyvyttömyyseläkkeeseen
 - Perhe-eläkkeeseen
 - Asumistukeen

YRITTÄJÄN ASUMISTUKI

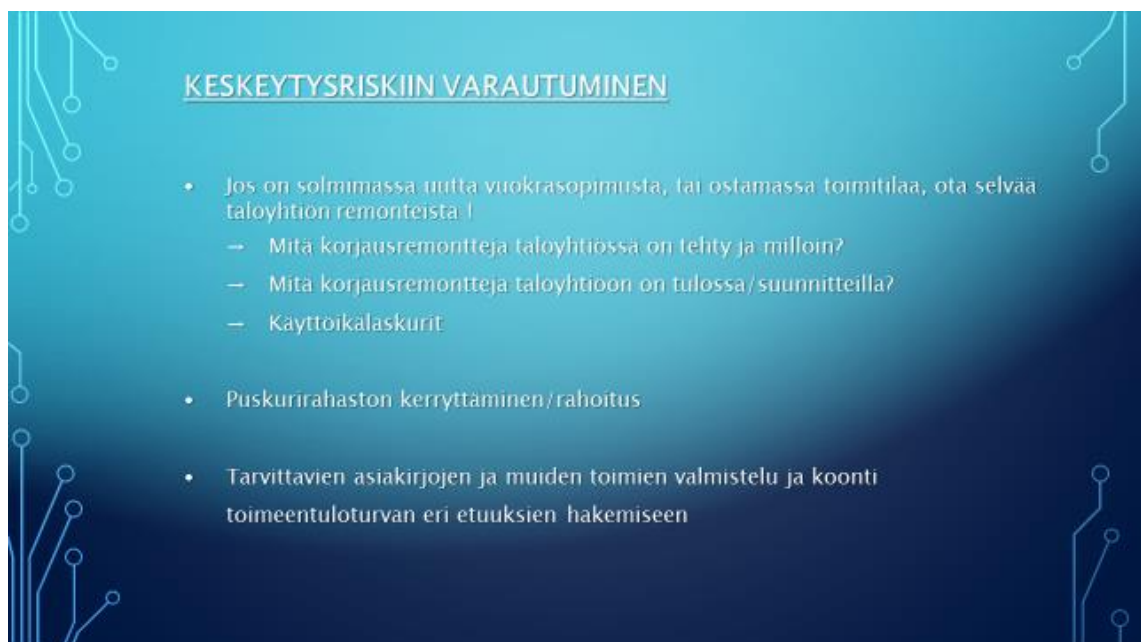
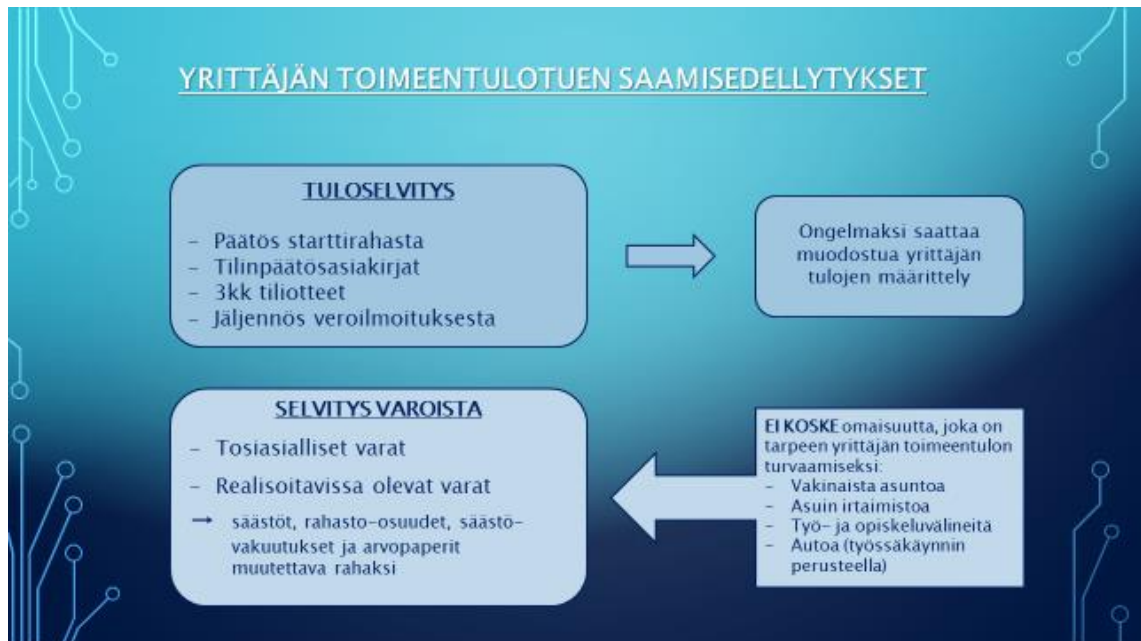

- Asumisperusteinen sosiaaliturvan tukimuoto
- Myönnetään pienituloisille Suomessa asuville yksinasujille tai samassa asunnossa pysyvästi asuville riokakunnille
- voidaan maksaa Suomessa sijaitsevan vuokra-asunnon, asumisoikeusasunnon, tai omistusasunnon kohtuullisista asumismenoista
- Haetaan Kelalta
- Myönnetään vuodeksi eteenpäin
- **Määräytyy yrittäjän itsensä arvioiman YEL-vakuutuksen työtulon perusteella**
→ Todellisilla työtuloilla tai pääomatuloilla ei ole asumistuen kannalta merkitystä

YRITTÄJÄN TOIMEENTULOTUKI

- Sosiaalihuollon harkinnanvarainen ja viimesijainen toimeentuloturvan muoto
- Oikeus toimeentulotukeen jokaisella Suomen lainkäyttöpiirissä olevalla yksilöllä, jos omat tai perheen varat ja tulot eivät riitä turvaamaan ihmisarvoista elämää, eikä välttämätöntä toimeentuloa.
- Oikeus toimeentulotukeen syntyy, jos toimeentuloa ei voi saada ansiotyöllä tai yrittäjätoiminnalla, muilla toimeentuloa turvaavilla etuuksilla, henkilön omilla tuloilla ja varoilla, tai elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla.
- Usein ainoa toimeentuloturvan muoto, mitä yrittäjällä on käytössään yrityksen liiketoiminnan keskeytyessä
- Myönnetään lyhytaikaisesti, n. 3–6 kk

AJATUKSIA JA KEHITYSIDEOITA...

- Yrittäjien sosiaaliturvaa tulisi jatkuvasti kehittää ja pyrkiä saamaan lähemmäs palkansaajien sosiaaliturvaa, jotta *yhdenvertaisen* kohtelun periaate toteutuisi.
- Yrittäjän työttömyysturvaa palkansaajiin nähden pyrittävä yhdenvertaistamaan
 - Yrittäjille myös itsensä lomauttamisen mahdollisuus, jos yritystoiminnan keskeytyminen johtuu yrittäjistä tai yrityksestä riippumattomasta syystä
- Yrittäjän asumistuen laskennallisten perusteiden päivittäminen
 - asumistuen laskennassa tulisi huomioida yrittäjän todelliset kuukausitulot YEL-työtulojen sijaan - tulorekisteri mahdollistaa ?

KIITOS

Liite 2. Asumistuki laskelma 1. Palkansaaja 1.

Yleisen asumistuen laskenta - Arvio yleisen asumistuen määrästä https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?L...

Arvio yleisen asumistuen määrästä

Paiväys: 29.10.2019

Arvio yleisen asumistuen määrästä antamillasi tiedoilla

Yleinen asumistuki 01.10.2019 alkaen **295,18 e/kk**

Yleisen asumistuen määrän perusteet

	Ilmoitetut tiedot	Hyväksyttävät tiedot
Asunnon sijaintikunta	Tampere	Tampere
Ruokakuntaan kuuluvien lukumäärä	Aikuisia: 1 Lapsia: 0	Aikuisia: 1 Lapsia: 0
Ruokakunnan bruttotulot yhteensä	696,60 e/kk	696,60 e/kk
Asumismuoto	Osakeasunto	Osakeasunto
Vammaisen lisätilan tarve		
Alivuokralaisen maksama vuokra		
Vastike	270,00 e/kk	270,00 e/kk
Erillinen vesimaksu	Kyllä	18,00 e/kk (18,00 e/hlö)
Erilliset lämmityskustannukset	Ei	Ei
Asuntolainojen korot yhteensä	173,49 e/kk	126,65 e/kk (73 %)
Hyväksyttävät asumismenot		368,97 e/kk
Perusomavastuu		0,00 e/kk

Yleinen asumistuki on 80 prosenttia hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, lasketaan tuen määrä enimmäisasumismenojen mukaan.

1 of 1

10/29/2019, 1:09 PM
TT:PR

Liite 3. Asumistuki laskelma 2. Palkansaaja 2.

Yleisen asumistuen laskenta - Arvio yleisen asumistuen määrästä

[https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?...](https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?)**Arvio yleisen asumistuen määrästä**

Päiväys: 29.10.2019

Arvio yleisen asumistuen määrästä
antamillasi tiedoilla.Yleinen asumistuki 01.10.2019 alkaen **110,71 e/kk****Yleisen asumistuen
määrän perusteet**

	Ilmoitetut tiedot	Hyväksyttävät tiedot
Asunnon sijaintikunta	Tampere	Tampere
Ruokakuntaan kuuluvien lukumäärä	Aikuisia: 1 Lapsia: 0	Aikuisia: 1 Lapsia: 0
Ruokakunnan bruttotulot yhteensä	1245,06 e/kk	1245,06 e/kk
Asumismuoto	Osakeasunto	Osakeasunto
Vammaisen lisätilan tarve		
Alivuokralaisen maksama vuokra		
Vastike	270,00 e/kk	270,00 e/kk
Erillinen vesimaksu	Kyllä	18,00 e/kk (18,00 e/hlö)
Erilliset lämmityskustannukset	Ei	Ei
Asuntolainojen korot yhteensä	173,49 e/kk	126,65 e/kk (73 %)
Hyväksyttävät asumismenot		368,97 e/kk
Perusomavastuu		230,58 e/kk

Yleinen asumistuki on 80 prosenttia hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, lasketaan tuen määrä enimmäisasumismenojen mukaan.

Liite 4. Asumistuki laskelma 3. Yrittäjä.

Yleisen asumistuen laskenta - Arvio yleisen asumistuen määrästä

https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?l...**Arvio yleisen asumistuen määrästä**

Päiväys: 29.10.2019

Arvio yleisen asumistuen määrästä
antamillasi tiedoilla:Yleinen asumistuki 01.10.2019 alkaen **0,00 e/kk****Yleisen asumistuen
määrän perusteet**

	Ilmoitetut tiedot	Hyväksyttävät tiedot
Asunnon sijaintikunta	Tampere	Tampere
Ruokakuntaan kuuluvien lukumäärä	Aikuisia: 1 Lapsia: 0	Aikuisia: 1 Lapsia: 0
Ruokakunnan bruttotulot yhteensä	24000,00 e/kk	24000,00 e/kk
Ansiotulovähennys		300,00 e/kk
Huomioidut tulot		23700,00 e/kk
Asumismuoto	Osakeasunto	Osakeasunto
Vammaisen lisätilan tarve		
Airvuokralaisen maksama vuokra		
Vastike	270,00 e/kk	270,00 e/kk
Erillinen vesimaksu	Kyllä	18,00 e/kk (18,00 e/hlo)
Erilliset lämmityskustannukset	Ei	Ei
Asuntolainojen korot yhteensä	173,49 e/kk	126,65 e/kk (73 %)
Hyväksyttävät asumismenot		368,97 e/kk
Perusomavastuu		9661,68 e/kk

Yleinen asumistuki on 80 prosenttia hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, lasketaan tuen määrä enimmäisasumismenojen mukaan.

Liite 5. Asumistuki laskelma 4. Yrittäjän asumistuen käsittely työmarkkinatuen suuruisten tulojen mukaisesti.

Yleisen asumistuen laskenta - Arvio yleisen asumistuen määrästä https://asiointi.kela.fi/aylaskenta_app/AYLaskentaApplication?L...

Arvio yleisen asumistuen määrästä

Päiväys 01.11.2019

Arvio yleisen asumistuen määrästä antamillasi tiedoilla:

Yleinen asumistuki 01.11.2019 aikaen **295,18 e/kk**

Yleisen asumistuen määrän perusteet

	Ilmoitetut tiedot	Hyväksyttävät tiedot
Asunnon sijaintikunta	Tampere	Tampere
Ruokakuntaan kuuluvien lukumäärä	Aikuisia: 1 Lapsia: 0	Aikuisia: 1 Lapsia: 0
Ruokakunnan bruttotulot yhteensä	696,60 e/kk	696,60 e/kk
Ansiotulovähennys		300,00 e/kk
Huomoidut tulot		396,60 e/kk
Asumismuoto	Osakeasunto	Osakeasunto
Vammaisen lisätilan tarve		
Alivuokralaisen maksama vuokra		
Vastike	270,00 e/kk	270,00 e/kk
Erillinen vesimaksu	Kyllä	18,00 e/kk (18,00 e/hiö)
Erilliset lämmityskustannukset	Ei	Ei
Asuntolainojen korot yhteensä	173,49 e/kk	126,65 e/kk (73 %)
Hyväksyttävät asumismenot		368,97 e/kk
Perusomavastuu		0,00 e/kk

Yleinen asumistuki on 80 prosenttia hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, lasketaan tuen määrä enimmäisasumismenojen mukaan.

1 of 1

11/1/2019, 1:43 PM
Y: [signature]